

Kariérové vzdelávanie na základnej škole

Metodika so zameraním na poľnohospodárstvo, potravinárstvo,
lesníctvo a veterinárstvo

Aktivity a pracovné listy pre žiakov

Tento projekt je spolufinancovaný Ministerstvom
pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky.

Obsah

Ciele metodiky.....	1
Kariérové vzdelávanie a kariérové poradenstvo na základnej škole.....	2
Charakteristika skupín odborov vzdelávania.....	5
Skupina odborov 29 Potravinárstvo.....	6
Zoznam odborov 29 Potravinárstvo.....	9
Skupina odborov 43 Veterinárske vedy.....	10
Zoznam odborov 43 Veterinárske vedy.....	12
Skupiny odborov 42 a 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka.....	13
Zoznam odborov 42 a 45.....	16
Čo ma baví?.....	18
Čo je pre mňa v práci dôležité?.....	25
Moje silné stránky v činnostiach.....	33
Práca všetkými zmyslami.....	40
Prečo je toto povolanie dôležité?.....	47
Exkurzia.....	57
Človek alebo technológie?.....	69
Rozhodovací strom medzi oblasťami.....	73
Použité zdroje.....	79

Ciele metodiky

Táto metodika je určená na podporu kariérového vzdelávania žiakov základných škôl so zameraním na poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a veterinárstvo. Zároveň môže slúžiť ako podporný nástroj pri poskytovaní kariérového poradenstva. Kariérovým a výchovným poradcom, učiteľom a ďalším pedagogickým a odborným zamestnancom školy poskytuje praktickú oporu pri rozvíjaní poznatkov, zručností a kompetencií žiakov potrebných na orientáciu vo svete vzdelávania a práce a pri rozhodovaní o ďalšom vzdelávaní a budúcej profesijnej dráhe. Cieľom metodiky nie je presvedčiť žiaka, aby si vybral odbor z týchto oblastí. Má mu pomôcť získať kvalitné a zrozumiteľné informácie, poznať svoje predpoklady a porovnávať možnosti.

Podporovať sebaopoznanie žiaka

Jedným z hlavných cieľov metodiky je viesť žiakov k lepšiemu poznaniu seba samých – svojich záujmov, schopností, silných stránok, hodnôt, motivácie a predstáv o budúcom živote a práci. Sebaopoznanie vytvára základ pre zodpovedné rozhodovanie o ďalšom vzdelávaní. Žiak by mal postupne dokázať uvažovať nielen nad tým, „čo ho baví“, ale aj nad tým, pri akých činnostiach sa mu darí, aký spôsob práce mu vyhovuje, či preferuje praktickú alebo analytickú činnosť, prácu s ľuďmi, zvieratami, rastlinami, technikou, technológiami alebo potravinami a aké pracovné prostredie je pre neho zaujímavé.

Rozšíriť prehľad o odboroch vzdelávania a možnostiach uplatnenia

Metodika pomáha žiakom vytvoriť si reálnu predstavu o možnostiach štúdia a pracovného uplatnenia v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a veterinárstve. Žiaci spoznávajú obsah odborov vzdelávania, typické činnosti počas štúdia, potrebné schopnosti a záujmy aj možnosti ďalšieho štúdia, profesijného rozvoja či podnikania. Získavajú širší pohľad na prepojenie odborov s povolaniami – od pestovania rastlín a chovu zvierat cez spracovanie surovín a výrobu potravín až po starostlivosť o les, krajinu a zdravie zvierat, kontrolu kvality, obchod a služby.

Rozšíriť poznanie o súčasnom svete práce

Metodika pomáha žiakom vytvárať si aktuálnu a realistickú predstavu o práci vo všetkých štyroch oblastiach. Tradičné praktické zručnosti sa v nich spájajú s využívaním moderných strojov, automatizácie, digitálnych technológií, senzorov, dát či laboratórnych a diagnostických postupov. Rastie význam znalostí súvisiacich s hospodárením s pôdou, vodou a energiou, ochranou lesa a krajiny, zdravím zvierat, kvalitou a bezpečnosťou potravín, podnikaním a riadením. Žiaci by preto mali spoznávať povolania podľa ich súčasnej podoby a vnímať, ako ich menia technologický rozvoj, environmentálne požiadavky a potreby trhu práce. Metodika poukazuje aj na význam odborných a technických kompetencií.

Výsledkom využívania metodiky by nemalo byť iba rozšírenie informácií o poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a veterinárstve. Dôležité je najmä to, aby si žiak postupne rozvíjal schopnosť premýšľať o svojich záujmoch, predpokladoch a budúcom smerovaní, vedel sa orientovať v dostupných možnostiach a posudzovať ich vo vzťahu k sebe samému. Aktivita v metodike majú podporovať samostatné a zodpovedné kariérové rozhodovanie, pričom prostredie poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a veterinárstva slúži ako konkrétny a praktický rámec na rozvoj týchto kompetencií a spoznávanie rôznych profesijných možností.

Kariérové vzdelávanie a kariérové poradenstvo na základnej škole

Kariérové vzdelávanie a kariérové poradenstvo predstavujú vzájomne prepojené oblasti podpory kariérového rozvoja žiaka. Ich spoločným cieľom je pomáhať žiakovi lepšie porozumieť sebe samému, orientovať sa vo svete vzdelávania a práce a postupne získavať schopnosť prijímať premyslené rozhodnutia o svojom ďalšom smerovaní. Nejde teda iba o prípravu na výber strednej školy. Kariérový rozvoj sa začína skôr a pokračuje počas ďalšieho vzdelávania aj pracovného života.

Pre potreby tejto metodiky sa **kariérové vzdelávanie** chápe ako systematický proces rozvíjania vedomostí, zručností, postojov a kompetencií, ktoré žiak potrebuje pri orientácii vo vzdelávacích a pracovných možnostiach. Zahŕňa sebapoznávanie, poznávanie povolání a odborov vzdelávania, skúmanie sveta práce, prácu s informáciami, získavanie skúseností a rozvoj schopnosti porovnávať možnosti a rozhodovať sa. Môže sa realizovať so všetkými žiakmi v triede alebo skupine a prirodzene sa prepájať s vyučovaním, triednickými hodinami, projektmi, exkurziami a ďalšími aktivitami školy. **Kariérové poradenstvo** predstavuje cielenejšiu podporu žiaka pri konkrétnom kariérovom rozhodovaní alebo riešení otázok spojených s jeho ďalším smerovaním. Môže ísť napríklad o porovnávanie možností štúdia, ujasnenie záujmov a predpokladov, prácu s neistotou pri výbere strednej školy alebo hľadanie alternatív, ktoré zodpovedajú individuálnej situácii žiaka. Kariérové vzdelávanie tak vytvára širší základ pre všetkých žiakov, zatiaľ čo kariérové poradenstvo na tento základ nadväzuje podľa konkrétnych potrieb jednotlivca.

Kariérové vzdelávanie ako súčasť vzdelávania žiaka

Kariérové vzdelávanie by nemalo byť obmedzené na posledný ročník základnej školy ani na obdobie podávania prihlášok na stredné školy. Ak má žiak urobiť informované rozhodnutie, potrebuje si dlhodobo vytvárať predstavu o sebe, možnostiach ďalšieho vzdelávania a sveta práce. Jednotlivé aktivity by preto mali na seba nadväzovať a primerane sa prispôsobovať veku a skúsenostiam žiakov.

V mladšom veku môže byť dôraz položený najmä na objavovanie rôznych činností a povolání, pomenovanie vlastných záujmov a silných stránok a rozvíjanie pozitívneho vzťahu k práci. Na druhom stupni základnej školy možno tieto témy postupne rozširovať o poznávanie pracovného prostredia, požiadaviek jednotlivých profesií, možností ďalšieho vzdelávania a sveta práce a o porovnávanie rôznych alternatív. S približujúcim sa prechodom na strednú školu sa môže viac pracovať s konkrétnymi informáciami o odboroch vzdelávania, školách a možných vzdelávacích či profesijných cestách.

Dôležitým princípom je, aby žiak nebol iba pasívnym prijímateľom informácií. Kariérové vzdelávanie má vytvárať situácie, v ktorých žiak skúma, porovnáva, kladie otázky, overuje si informácie a premýšľa o tom, čo jednotlivé možnosti znamenajú práve pre neho. Cieľom nie je čo najskôr nájsť jednu „správnu“ profesiu, ale rozvíjať schopnosť orientovať sa, rozhodovať sa a svoje rozhodnutia v budúcnosti podľa nových skúseností ďalej rozvíjať alebo meniť.

Rozvoj kariérových kompetencií žiaka

Kariérové vzdelávanie prepája viacero oblastí, ktoré sa navzájom dopĺňajú. Prvou je sebapoznávanie – schopnosť uvedomovať si vlastné záujmy, silné stránky, hodnoty, preferencie, skúsenosti a oblasti, v ktorých sa chce žiak ďalej rozvíjať. Druhou je poznávanie možností – porozumenie svetu povolání, pracovným činnostiam, vzdelávacím cestám a meniacim sa

požiadavkám sveta práce. Treťou oblasťou je rozhodovanie a plánovanie – schopnosť vyhľadávať a posudzovať informácie, porovnávať alternatívy, stanovovať si ciele a premýšľať o krokoch potrebných na ich dosiahnutie.

Tieto oblasti nemožno rozvíjať iba poskytovaním informácií. Žiak potrebuje príležitosti prepájať informácie so skúsenosťou. Exkurzia, praktická úloha, rozhovor s človekom z praxe, návšteva strednej školy alebo projekt môžu byť cenným zdrojom poznania, ak sú spojené s prípravou a následnou reflexiou. Po aktivite by mal žiak dostať priestor pomenovať, čo si všimol, čo ho zaujalo, čo ho prekvapilo, aké požiadavky daná činnosť kladie na človeka a ako túto skúsenosť vníma vo vzťahu k sebe samému.

Kariérové kompetencie možno rozvíjať aj bez vytvorenia samostatného vyučovacieho predmetu. Učiteľ môže pri témach v jednotlivých predmetoch poukazovať na ich využitie v konkrétnych povolaniach, viesť žiakov k vyhľadávaniu a overovaniu informácií alebo prostredníctvom projektovej práce rozvíjať plánovanie, spoluprácu, komunikáciu a prevzatie zodpovednosti. Kariérové vzdelávanie sa tak môže stať prirodzenou súčasťou vzdelávania a života školy.

Úloha školy a spolupráca jednotlivých aktérov

Kariérový rozvoj žiakov nie je úlohou iba kariérového alebo výchovného poradcu. Škola vytvára prostredie, v ktorom sa na kariérovom vzdelávaní môžu podieľať triedni učitelia, učitelia jednotlivých predmetov, členovia školského podporného tímu, vedenie školy a ďalší pedagogickí a odborní zamestnanci. Ich úlohy sa môžu líšiť, mali by však smerovať k spoločnému cieľu a byť vzájomne koordinované.

Kariérový poradca môže koordinovať aktivity, poskytovať individuálne alebo skupinové poradenstvo, pracovať s informáciami o ďalšom vzdelávaní a prepájať školu s externými partnermi. Triedny učiteľ pozná žiaka v dlhšom časovom horizonte a môže sledovať jeho záujmy, motiváciu či zmeny v uvažovaní. Učitelia jednotlivých predmetov môžu poukazovať na súvislosti medzi učivom, praktickými činnosťami a povolaniami. Vedenie školy vytvára podmienky na to, aby kariérové vzdelávanie nebolo iba súborom izolovaných aktivít, ale malo v škole kontinuitu.

Významnú úlohu majú aj rodičia. Ich postoje a skúsenosti môžu ovplyvňovať predstavy dieťaťa o vzdelávaní a práci, preto je vhodné zapájať ich nielen pri samotnom výbere strednej školy. Škola ich môže informovať o možnostiach ďalšieho vzdelávania a o spôsoboch, ako môžu dieťa podporovať pri objavovaní jeho záujmov a schopností bez toho, aby zaň preberali rozhodovanie.

Dôležitými partnermi môžu byť stredné školy, zamestnávateľia, profesijné a stavovské organizácie, poradenské zariadenia, úrady práce a ďalšie subjekty, ktoré dokážu žiakom sprostredkovať reálny kontakt so svetom vzdelávania a práce. Ich zapojenie má najväčší význam vtedy, keď nejde iba o jednorazovú prezentáciu, ale o aktivitu, pri ktorej môže žiak klásť otázky, pozorovať pracovné prostredie, spoznávať konkrétne pracovné činnosti a následne získanú skúsenosť reflektovať.

Kariérové poradenstvo ako nadväzujúca podpora

Aj pri kvalitne nastavenom kariérovom vzdelávaní budú žiaci potrebovať rozdielnu mieru individuálnej podpory. Niektorí majú pomerne jasnú predstavu o ďalšom smerovaní, iní zvažujú viacero možností, nevedia ich porovnať alebo si nie sú istí vlastnými predpokladmi. Práve v týchto situáciách nadobúda význam kariérové poradenstvo.

Úlohou poradcu nie je vybrať za žiaka školu alebo povolanie. Poradenstvo má vytvoriť priestor na hlbšie preskúmanie možností, pomenovanie otázok a prípadných prekážok, prácu s

relevantnými informáciami a hľadanie ďalších krokov. Pri rozhodovaní je vhodné zohľadňovať nielen školský prospech, ale aj záujmy, schopnosti, motiváciu, skúsenosti, hodnoty a individuálne potreby žiaka, ako aj reálne podmienky jednotlivých vzdelávacích ciest.

Kariérové poradenstvo môže mať individuálnu aj skupinovú podobu a podľa potreby sa môže prepájať s ďalšou odbornou podporou. Dôležitá je spolupráca školy, žiaka a zákonného zástupcu a v odôvodnených prípadoch aj ďalších odborníkov. Žiak však zostáva hlavným aktérom svojho rozhodovania. Dospelí mu majú pomôcť vytvoriť podmienky na informované rozhodnutie, nie rozhodnutie prevziať.

Kontakt so svetom práce

Pre kariérové vzdelávanie má osobitný význam sprostredkovanie realistického obrazu práce. Predstavy žiakov o povolaniach môžu vychádzať z rodinného prostredia, médií, sociálnych sietí alebo zaužívaných stereotypov a nemusia zodpovedať ich súčasnej podobe. Škola preto môže významne prispieť k tomu, aby žiaci spoznávali širšie spektrum pracovných činností a dokázali prepájať názov povolania s tým, čo človek v práci skutočne robí, aké kompetencie potrebuje a v akom prostredí pracuje.

Kontakt so zamestnávateľmi, odborníkmi z praxe a pracoviskami umožňuje žiakom porovnávať svoje predstavy s realitou. Pri dobre pripravenej aktivite žiak nesleduje iba názov profesie, ale aj pracovné úlohy, používané technológie, spoluprácu medzi ľuďmi, zodpovednosť, pracovné podmienky a možnosti ďalšieho rozvoja. Takéto skúsenosti zároveň pomáhajú ukazovať, že svet práce sa mení a mnohé povolania dnes zahŕňajú kombináciu praktických, odborných, digitálnych, komunikačných a ďalších zručností.

Poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a veterinárstvo ako tematický rámec metodiky

Táto metodika využíva poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a veterinárstvo ako konkrétny priestor na rozvoj kariérových kompetencií žiakov. Nejde o to, aby škola žiakov smerovala k určitému odboru alebo povolaniu. Cieľom je umožniť im tieto sektory spoznať v ich súčasnej podobe a zaradiť ich medzi možnosti, o ktorých dokážu uvažovať na základe reálnych informácií a vlastnej skúsenosti.

Poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesníctvo a veterinárstvo poskytujú vhodné prostredie na prepájanie rôznych tém kariérového vzdelávania. Žiak môže skúmať vzťah človeka k prírode a živým organizmom, technike a technológiám, výrobe, kvalite a bezpečnosti potravín, podnikaniu, obchodu či službám. Spoznáva aj starostlivosť o les a krajinu, zdravie zvierat a prácu veterinárnych pracovníkov. Zároveň môže sledovať celý proces od produkcie poľnohospodárskych surovín cez ich spracovanie až po hotový výrobok a jeho cestu k spotrebiteľovi a uvedomovať si, koľko rôznych povolaní a pracovných činností sa na tomto procese podieľa.

Metodika má preto slúžiť ako praktická opora pre učiteľov a ďalších pracovníkov školy pri vytváraní aktivít, ktoré žiakom umožnia spoznávať seba, vzdelávacie a pracovné možnosti a svet práce prostredníctvom konkrétnych tém poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a veterinárstva. Výsledkom nemá byť predčasná voľba jedného povolania, ale žiak, ktorý sa dokáže pýtať, vyhľadávať a posudzovať informácie, porovnávať možnosti a postupne preberať primeranú zodpovednosť za svoje ďalšie vzdelávanie a profesijné smerovanie.

Charakteristika skupín odborov vzdelávania

Nasledujúce časti metodiky približujú jednotlivé skupiny odborov vzdelávania z pohľadu kariérového vzdelávania žiakov základných škôl. Ich cieľom nie je podrobne opisovať obsah všetkých štátnych vzdelávacích programov, ale poskytnúť učiteľom a kariérovým poradcom zrozumiteľný prehľad o tom, na čo sú jednotlivé skupiny odborov zamerané, aké typické činnosti sa s nimi spájajú, aké predpoklady môžu byť pre žiaka dôležité a aké možnosti ďalšieho uplatnenia alebo vzdelávania ponúkajú.

Pri spracovaní jednotlivých skupín sa vychádza z ich aktuálneho obsahového zamerania, charakteru odborného vzdelávania a praktickej prípravy. Každá skupina je preto predstavená v rovnakej základnej štruktúre: charakteristika skupiny odborov, predpoklady a záujmy žiaka, typické zručnosti a činnosti a možnosti uplatnenia absolventov. Takéto členenie umožňuje porovnávať jednotlivé oblasti a zároveň viesť žiaka k premýšľaniu o tom, ktorý typ práce, pracovného prostredia a ďalšieho vzdelávania mu môže vyhovovať.

Dôležité je pritom nevnímať názov odboru ako jedinú informáciu potrebnú pri rozhodovaní. Jednotlivé odbory sa môžu líšiť dĺžkou štúdia, rozsahom praktického vyučovania, spôsobom ukončenia aj získaným stupňom vzdelania. Preto je pred samotnou charakteristikou skupín odborov vhodné vysvetliť aj číselné a písmenové označenie odboru vzdelávania. Najmä písmená F, H, M a K pomáhajú rozlíšiť základný typ vzdelávacej cesty a lepšie porozumieť tomu, aký charakter má konkrétny odbor.

Nasledujúca tabuľka poskytuje stručný prehľad významu týchto označení.

Kód	Typ odboru	Charakteristika	Ukončenie a doklad
F	Učebný odbor poskytujúci nižšie stredné odborné vzdelanie	Spravidla dvojročný vzdelávací program výrazne zameraný na získanie základných odborných a praktických zručností. Pripravuje najmä na výkon jednoduchších odborných a pracovných činností.	Záverečná skúška. Absolvent získava nižšie stredné odborné vzdelanie; v určených odboroch môže získať aj výučný list.
H	Učebný odbor poskytujúci stredné odborné vzdelanie	Spravidla trojročný učebný odbor s významným zastúpením odborného výcviku a praktickej prípravy na konkrétne povolanie. Vhodný najmä pre žiakov, ktorým vyhovuje učenie prostredníctvom praktickej činnosti.	Záverečná skúška a výučný list. Absolvent získava stredné odborné vzdelanie a odbornú kvalifikáciu pre príslušné povolanie.
M	Študijný odbor poskytujúci úplné stredné odborné vzdelanie	Spravidla štvorročný študijný odbor, ktorý prepája všeobecné a odborné vzdelávanie s praktickou prípravou. Poskytuje širší odborný základ a pripravuje na uplatnenie v praxi aj na pokračovanie vo vysokoškolskom alebo ďalšom vzdelávaní.	Maturitná skúška a maturitné vysvedčenie. Absolvent získava úplné stredné odborné vzdelanie.
K	Študijný odbor poskytujúci úplné stredné odborné vzdelanie s výrazným zastúpením praktického vyučovania	Spája prípravu na konkrétnu odbornú prax s úplným stredným odborným vzdelaním. Praktické vyučovanie má významné zastúpenie a môže mať podobu odborného výcviku. Vhodný pre žiakov, ktorí chcú spojiť intenzívnejšiu praktickú prípravu s maturitou.	Maturitná skúška a maturitné vysvedčenie; v odboroch určených štátnym vzdelávacím programom absolvent získava aj výučný list.

Poznámka: Označenia F, H, M a K nevyjadrujú „vyššiu“ alebo „nižšiu“ hodnotu odboru, ale odlišný typ vzdelávacej cesty, rozsah praktickej a teoretickej prípravy, spôsob ukončenia štúdia a získanú kvalifikáciu.

Charakteristika skupiny odborov 29 Potravinárstvo

Skupina odborov vzdelávania 29 Potravinárstvo pripravuje žiakov na odborné činnosti súvisiace s výrobou, spracovaním, hodnotením, kontrolou, skladovaním a distribúciou potravín a potravinárskych výrobkov. Zahŕňa odbory zamerané na jednotlivé odvetvia potravinárskej výroby, napríklad pekársku, cukrársku, mäsovú, mliekarenskú, mlynársku, cestovinársku či nápojovú výrobu, ale aj odbory orientované na potravinárske technológie, kontrolu a hodnotenie kvality potravín, laboratórne činnosti, výživu alebo podnikanie v potravinárstve.

Potravinárstvo prepája prírodné vedy, technológie a praktické zručnosti. Žiaci sa učia poznávať vlastnosti potravinárskych surovín, rozumieť procesom, ktoré prebiehajú pri ich spracovaní, a používať správne technologické postupy. Súčasťou vzdelávania je aj obsluha strojov a zariadení, kontrola výrobného procesu, hygiena, bezpečnosť potravín, skladovanie, kontrola kvality a ochrana životného prostredia.

Jednotlivé odbory sa pritom výrazne líšia. V niektorých je väčší dôraz na remeselnú a manuálnu prácu, v ďalších na technológie, obsluhu výrobných zariadení, laboratórnu analýzu, kontrolu kvality, výživu, ekonomiku alebo podnikanie. Potravinárstvo preto nemožno vnímať iba ako tradičnú výrobu potravín. Moderné prevádzky využívajú automatizované výrobné linky, meracie a kontrolné systémy, digitálne technológie a moderné technologické postupy. Žiaci sa podľa zamerania odboru učia pracovať s technologickou dokumentáciou, sledovať parametre výroby, obsluhovať zariadenia a vyhodnocovať kvalitu surovín a výrobkov.

Významnou súčasťou všetkých potravinárskych odborov je bezpečnosť a kvalita potravín. Žiaci sa učia dodržiavať hygienické a sanitačné pravidlá, zásady bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a princípy systému HACCP. Zároveň získavajú poznatky o tom, ako kvalita suroviny, dodržanie technologického postupu, správne skladovanie a hygiena ovplyvňujú bezpečnosť a kvalitu výsledného výrobku.

Pre koho môžu byť potravinárske odbory vhodné

Pri kariérovom vzdelávaní nie je vhodné vytvárať jeden univerzálny obraz žiaka, pre ktorého je potravinárstvo vhodné. Rozdielne predpoklady využije budúci pekár alebo cukrár, technik potravinárskej výroby, pracovník kontroly kvality či žiak so záujmom o laboratórnu analýzu a výživu.

Potravinárske odbory môžu osloviť žiakov, ktorých zaujímajú potraviny, ich výroba, zloženie a kvalita, radi vidia konkrétny výsledok svojej práce alebo majú vzťah k praktickým činnostiam, technike či technológiám. Vhodným predpokladom môže byť aj záujem o chémiu, biológiu a procesy prebiehajúce pri spracovaní surovín. Dôležitá je presnosť, zodpovednosť, schopnosť dodržiavať stanovené postupy, spolupracovať s ostatnými a priebežne sa učiť nové veci.

Pri remeselne orientovaných odboroch sa uplatňuje najmä praktická zručnosť, pracovitosť, koordinácia pohybov, presnosť a schopnosť dodržiavať receptúru alebo technologický postup. Niektoré odbory zároveň vytvárajú priestor pre tvorivosť a estetické cítenie, napríklad pri cukrárskej výrobe. Pri technických, technologických a laboratórnych odboroch je dôležité analytické myslenie, schopnosť pozorovať, merať, porovnávať výsledky a pracovať systematicky.

Osobitnú pozornosť treba venovať požiadavkám na hygienu a zdravotnú spôsobilosť. Pri práci s potravinami je nevyhnutné dôsledne dodržiavať pravidlá osobnej a prevádzkovej hygieny. Ak sa

pri konkrétnom odbore vyžaduje zdravotná spôsobilosť alebo sú stanovené ďalšie podmienky prijatia, je potrebné ich vždy overiť pri príslušnom odbore a škole.

Typické zručnosti a činnosti

Konkrétne činnosti závisia od zvoleného odboru, spoločným základom je však spracovanie potravinárskej suroviny na kvalitný a bezpečný výrobok. Žiak sa môže počas odborného vzdelávania stretnúť s celým procesom od prevzatia a kontroly surovín cez ich spracovanie až po kontrolu, balenie, skladovanie a expedíciu výrobku.

Medzi typické odborné činnosti patria najmä:

- posudzovanie, váženie, meranie a príprava potravinárskych surovín;
- výroba potravín podľa receptúr a technologických postupov;
- spracovanie surovín mechanickými, tepelnými, biologickými alebo ďalšími technologickými procesmi;
- obsluha, nastavovanie a základná údržba strojov, zariadení a výrobných liniek;
- sledovanie a kontrola parametrov výrobného procesu;
- senzorické hodnotenie surovín a hotových výrobkov;
- kontrola kvality a rozpoznávanie chýb výrobkov;
- odber a príprava vzoriek a vykonávanie laboratórnych analýz;
- dodržiavanie hygienických a sanitačných postupov a zásad HACCP;
- balenie, označovanie, skladovanie a expedícia výrobkov;
- vedenie výrobnej a technologickej dokumentácie.

Rozsah a náročnosť jednotlivých činností sa odvíjajú od konkrétneho odboru a dosiahnutého stupňa vzdelania. Učebné odbory pripravujú žiakov predovšetkým na praktické vykonávanie odborných činností. Absolventi pracujú so surovinami, vyrábajú potravinárske výrobky podľa stanovených postupov, obsluhujú stroje a zariadenia a podieľajú sa na zabezpečovaní kvality výroby.

Študijné odbory s maturitou poskytujú spravidla širší odborný základ. Okrem samotnej realizácie výrobného procesu môžu zahŕňať jeho plánovanie, organizovanie, sledovanie a kontrolu. Žiaci pracujú s technologickou dokumentáciou, vyhodnocujú parametre výroby, využívajú metódy potravinárskej analýzy a učia sa identifikovať príčiny nedostatkov vo výrobnom procese alebo kvalite výrobkov. Významnú úlohu má aj využívanie informačných technológií a moderných prvkov automatizácie.

Osobitné zameranie majú odbory orientované na kvalitu a analýzu potravín. Žiaci sa môžu stretávať so senzorickými, fyzikálno-chemickými alebo mikrobiologickými metódami hodnotenia, odberom a prípravou vzoriek, laboratórnymi rozbormi a hygienou potravín. Ďalšie odbory môžu prepájať potravinárstvo s poznatkami o výžive človeka.

Potravinárstvo zároveň ponúka možnosti žiakom, ktorých zaujíma spojenie odbornej výroby s podnikaním, obchodom a manažmentom. Súčasťou prípravy môžu byť základy ekonomiky, marketingu, obchodu, účtovníctva, organizovania výroby či predaja potravín.

Možnosti uplatnenia absolventov

Rozmanitosť potravinárskych odborov sa odráža aj v možnostiach pracovného uplatnenia. Absolventi môžu pracovať v malých remeselných prevádzkach, stredných podnikoch aj vo

veľkých priemyselných potravinárskych závodoch. Konkrétne možnosti vždy závisia od absolvovaného odboru, dosiahnutého vzdelania, získaných zručností a ďalšej odbornej praxe.

Absolventi učebných odborov sa môžu uplatniť ako kvalifikovaní pracovníci v pekárskej, cukrárskej, mäsovej, mliekarenskej, nápojovej a ďalších oblastiach potravinárskej výroby. Pracujú pri príprave a spracovaní surovín, výrobe potravín, obsluhu technologických zariadení, kontrole výrobkov, balení, skladovaní alebo expedícii. Po splnení príslušných podmienok môže byť jednou z možností aj samostatné podnikanie.

Absolventi študijných odborov môžu podľa svojho zamerania pracovať vo výrobe, pri riadení a kontrole technologických procesov, v laboratóriách, kontrole kvality, distribúcii, obchode alebo ďalších súvisiacich oblastiach. Môžu sa uplatniť napríklad ako potravinárski technici, technológovia, pracovníci kontroly kvality, laboranti alebo technicko-hospodárski pracovníci. Maturitné odbory zároveň umožňujú pokračovať vo vysokoškolskom alebo inom nadväzujúcom vzdelávaní. Absolventi učebných odborov môžu pokračovať v príslušnom nadstavbovom štúdiu a ďalej si rozširovať kvalifikáciu.

Pre žiaka základnej školy je dôležité predstaviť potravinárstvo ako širokú a rozmanitú oblasť, nie ako jedno povolanie. Svoje miesto v nej môže nájsť žiak so záujmom o remeselnú a praktickú prácu, ale aj ten, koho priťahujú stroje a technológie, laboratórna práca, chémia a biológia, kvalita potravín, výživa, obchod alebo podnikanie.

V kariérovom vzdelávaní by preto nemala byť prvou otázkou iba otázka „*Ktorý odbor si vybrať?*“, ale najmä: „*Ktorá oblasť potravinárstva ma zaujíma? Aký spôsob práce mi vyhovuje? Chcem pracovať skôr prakticky, s technológiami, v laboratóriu alebo s ľuďmi? Aké schopnosti a zručnosti pri tom môžem využiť a rozvíjať?*“. Až následne je vhodné spoločne so žiakom skúmať konkrétne odbory vzdelávania a školy, ktoré jeho záujmom a predpokladom zodpovedajú.

Zoznam učebných a študijných odborov vzdelávania v Skupine odborov 29
Potravinárstvo

Kód	Názov odboru / zamerania
2982 F	potravinárska výroba
2954 H	mäsiar
2955 H	mäsiar, lahôdkár
2956 H	mäsiar kuchár
2962 H	pekár
2964 H	cukrár
2977 H	cukrár kuchár
2978 H	cukrár pekár
2980 H	pracovník v potravinárstve – výroba trvanlivých potravín
2988 H	mliekar a syrár
2989 H	pivovarník a sladovník
2990 H	liehovarník a vinár
2938 M	výživa a analýza potravín
2939 M	podnikanie v potravinárstve
2950 M	poradenstvo vo výžive
2957 M	kontrolór kvalítar potravín
2979 K	technik potravinárskej výroby

Charakteristika skupiny odborov 43 Veterinárske vedy

Skupina odborov vzdelávania 43 Veterinárske vedy pripravuje žiakov na odborné činnosti súvisiace so zdravím, chovom, výživou, ošetrovaním a ochranou zvierat, veterinárnou hygienou, laboratórnymi činnosťami a kontrolou zdravotnej bezpečnosti surovín a potravín. Prepája poznatky z biológie, anatómie a fyziológie zvierat, mikrobiológie, parazitológie, výživy, reprodukcie a chorôb zvierat s praktickou prípravou na prácu so zvieratami a v odborných veterinárnych prevádzkach.

Skupina zahŕňa najmä odbory a odborné zamerania orientované na veterinárne zdravotníctvo a hygienu, starostlivosť o hospodárske, spoločenské alebo cudzokrajné zvieratá, kynológiu, laboratórne a hygienické činnosti alebo asistenciu vo veterinárnych ambulanciách. Jednotlivé zamerania sa preto môžu výrazne líšiť charakterom práce aj požadovanými predpokladmi žiaka.

Veterinárne vzdelávanie nie je zamerané iba na ošetrovanie chorých zvierat. Dôležitou súčasťou je aj prevencia ochorení, správna výživa a chov, reprodukcia, welfare zvierat, ochrana pred nákazami a zoonózami, laboratórne vyšetrovanie a veterinárna hygiena. Niektoré zamerania sa venujú aj kontrole surovín a potravín živočíšneho pôvodu a ich zdravotnej bezpečnosti.

Veterinárske vedy tak prepájajú zdravie zvierat so zdravím ľudí a životného prostredia. Tento vzťah vystihuje aj prístup One Health – Jedno zdravie, ktorý poukazuje na vzájomné súvislosti medzi zdravím ľudí, zvierat a prostredia. Starostlivosť o zdravie zvierat preto významne súvisí aj s prevenciou prenosných ochorení, bezpečnosťou potravín a ochranou verejného zdravia.

Pre koho môžu byť veterinárne odbory vhodné

Záujem o zvieratá je prirodzeným predpokladom pre výber veterinárneho odboru, sám osebe však nestačí. Žiak by mal mať záujem aj o biologické a prírodovedné témy, fungovanie živých organizmov a odborné postupy. Dôležitá je ochota prepájať teoretické poznatky s praktickou prácou a uplatňovať ich presne a zodpovedne.

Pri kariérovom vzdelávaní je potrebné žiakom sprostredkovať realistický obraz veterinárnej práce. Kontakt so zvieratami neznamena iba starostlivosť o zdravé domáce zvieratá. Počas štúdia a neskôr aj v praxi sa môžu stretnúť s chorými alebo poranenými zvieratami, biologickým materiálom, krvou a ďalšími telesnými tekutinami, laboratórnymi vzorkami alebo uhynutými zvieratami. Súčasťou niektorých odborných činností môže byť aj asistencia pri vyšetreniach a zákrokoch, odber vzoriek či patologické a laboratórne postupy.

Veterinárne odbory môžu byť vhodné pre žiakov, ktorí dokážu pracovať zodpovedne, dôsledne a pokojne aj v náročnejších situáciách. Dôležitá je schopnosť pozorovať správanie a zdravotný stav zvierat, všimnúť si zmeny, postupovať podľa stanovených pravidiel a viesť záznamy. Výhodou je manuálna zručnosť, trpezlivosť, schopnosť sústrediť sa a rešpektovať zásady bezpečnosti.

Pri práci so zvieratami je potrebné počítať aj s tým, že ich správanie nemusí byť vždy predvídateľné. Choré, vystresované alebo bolestivé zviera môže reagovať inak než za bežných okolností, preto je dôležité vedieť zachovať pokoj a dodržiavať bezpečné postupy pri manipulácii.

Významné sú aj komunikačné a sociálne zručnosti. Veterinárna práca často znamená spoluprácu s veterinárnym lekárom, ďalšími pracovníkmi a majiteľmi alebo chovateľmi zvierat. Pri niektorých pracovných situáciách je potrebná aj schopnosť citlivo komunikovať o zdravotnom stave zvierat alebo o ďalšom postupe starostlivosti.

Pri konkrétnom odbore je potrebné overiť aj požiadavky na zdravotnú spôsobilosť a ďalšie podmienky prijatia, ktoré môžu byť stanovené príslušnou školou alebo vzdelávacím programom.

Typické zručnosti a činnosti

Odborné vzdelávanie vo veterinárnych odboroch má výraznú praktickú zložku. Teoretické poznatky sa prepájajú s praktickými cvičeniami, odbornou praxou a podľa konkrétneho odboru aj s prácou v reálnom veterinárnom, chovateľskom alebo laboratórnom prostredí.

V závislosti od odboru a odborného zamerania sa žiak môže stretávať najmä s týmito činnosťami:

- bezpečná manipulácia so zvieratami, ich fixácia, ošetrovanie a každodenná starostlivosť;
- kŕmenie zvierat a sledovanie ich výživového a kondičného stavu;
- pozorovanie zdravotného stavu zvierat a vykonávanie základných odborných úkonov v rozsahu získaných kompetencií;
- príprava zvierat a pracoviska na veterinárne vyšetrenie alebo zákrok;
- asistencia veterinárnemu lekárovi pri vybraných odborných činnostiach;
- starostlivosť o veterinárneho pacienta pred zákrokom a po ňom podľa určeného postupu;
- odber, označovanie a príprava biologických vzoriek;
- vykonávanie vybraných laboratórnych vyšetrení;
- práca so základnou veterinárnou, diagnostickou a laboratórnou technikou;
- uplatňovanie zásad prevencie infekčných a parazitárnych ochorení a ochrany pred zoonózami;
- starostlivosť o reprodukciu, výživu a welfare zvierat;
- hygiena a sanitácia pracovísk, dezinfekcia a ďalšie asanačné postupy;
- kontrola a hodnotenie vybraných surovín a potravín živočíšneho pôvodu;
- vedenie chovateľskej, laboratórnej alebo veterinárnej dokumentácie;
- pri vybraných zameraniach aj výchova a výcvik psov, starostlivosť o cudzokrajné zvieratá alebo činnosti spojené s drobnochovom.

Konkrétne náplň štúdia závisí od zvoleného odboru a zamerania. Veterinárne zdravotníctvo a hygiena poskytuje širšie odborné vzdelanie, ktoré sa môže orientovať napríklad na hospodárske zvieratá, hygienické a laboratórne činnosti, cudzokrajné zvieratá, drobnochov alebo kynológiu. Žiak sa tak môže pripravovať na prácu v chovateľskom prostredí, laboratóriu, pri kontrole hygieny a zdravotnej bezpečnosti alebo pri starostlivosti o rôzne skupiny zvierat.

Odbor zameraný na veterinárnu asistenciu v ambulanciách je viac orientovaný na prácu so spoločenskými zvieratami a na odbornú podporu veterinárneho lekára. Žiaci získavajú poznatky o anatómii, fyziológii a chorobách zvierat, mikrobiológii, parazitológii, farmakológii, chirurgii, reprodukcii, výžive a chove. Praktická príprava zahŕňa aj starostlivosť o pacienta, prípravu pracoviska a asistenciu pri ambulantnej veterinárnej starostlivosti.

Pri predstavovaní týchto odborov žiakom je dôležité vysvetliť rozdiel medzi absolventom stredoškolského veterinárneho odboru a veterinárnym lekárom. Stredoškolské odborné vzdelanie pripravuje absolventa na chovateľské, technické, laboratórne, hygienické a asistenčné činnosti v rozsahu jeho kvalifikácie. Samostatný výkon činností vyhradených veterinárnemu lekárovi si vyžaduje príslušné vysokoškolské vzdelanie a splnenie zákonných podmienok.

Možnosti uplatnenia absolventov

Možnosti pracovného uplatnenia sú širšie, než môže naznačovať samotný názov skupiny odborov. Podľa konkrétneho odboru a odborného zamerania môžu absolventi nájsť uplatnenie vo veterinárnych ambulanciách, klinikách a ďalších veterinárnych zariadeniach, kde vykonávajú asistenčné a odborné činnosti v rozsahu svojej kvalifikácie.

Ďalšie možnosti ponúkajú podniky poľnohospodárskej výroby a chovy hospodárskych zvierat, útulky, karanténne a záchytné zariadenia, zoologické záhrady, chovateľské zariadenia, kynologické pracoviská či služby zamerané na spoločenské zvieratá.

Osobitnú oblasť predstavujú laboratória, veterinárna hygiena a bezpečnosť potravín. Absolventi príslušného zamerania sa môžu podieľať na laboratórnom vyšetrovaní biologických materiálov, surovín a potravín, ich hodnotení a na činnostiach súvisiacich s hygienou a zdravotnou bezpečnosťou. Uplatnenie môže byť podľa konkrétnej kvalifikácie možné aj v potravinárskych podnikoch, súvisiacich službách, chovateľských organizáciách alebo ďalších oblastiach spojených so zdravím a ochranou zvierat.

Maturitné odbory zároveň vytvárajú predpoklady na pokračovanie vo vysokoškolskom alebo inom nadväzujúcom vzdelávaní. Žiak, ktorý chce v budúcnosti vykonávať povolanie veterinárneho lekára, musí pokračovať v príslušnom vysokoškolskom študijnom programe. Ďalšie možnosti štúdia môžu smerovať napríklad do oblastí veterinárnej starostlivosti, kynológie, bezpečnosti potravín, chovateľstva alebo ďalších príbuzných odborov.

Pre žiaka základnej školy je vhodné predstaviť veterinárne vedy ako spojenie záujmu o zvieratá, prírodné vedy, praktickú odbornú prácu a vysokú mieru zodpovednosti. Nie každá veterinárna profesia znamená prácu vo veterinárnej ambulancii a záujem o zvieratá môže viesť k rôznym profesijným cestám – od chovateľstva a starostlivosti o zvieratá cez laboratórnu prácu a veterinárnu hygienu až po kynológiu alebo bezpečnosť potravín.

Pri kariérovom vzdelávaní preto nestačí zisťovať iba to, či má žiak rád zvieratá. Vhodnejšie je viesť ho k otázkam: „Aký typ práce so zvieratami ma zaujíma? Vyhovuje mi každodenná praktická starostlivosť, laboratórna práca alebo práca v ambulancii? Ako reagujem v náročných situáciách? Zaujíma ma biológia a zdravie zvierat? Dokážem pracovať presne, zodpovedne a podľa stanovených postupov?“ Až následne je vhodné skúmať konkrétne odbory vzdelávania a školy, ktoré zodpovedajú jeho záujmom, predpokladom a predstavám o ďalšom smerovaní.

Zoznam učebných a študijných odborov vzdelávania v Skupine odborov 43 Veterinárske vedy

Kód	Názov odboru / zamerania
4336 M	veterinárne zdravotníctvo a hygiena
4336 M 01	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov hospodárskych zvierat
4336 M 02	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – hygienická a laboratórna služba
4336 M 03	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov cudzokrajných zvierat
4336 M 04	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – drobnochov
4336 M 05	veterinárne zdravotníctvo a hygiena – chov psov
4338 M	veterinárny asistent pre ambulancie

Charakteristika skupín odborov 42 a 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. a II.

Skupiny odborov vzdelávania 42 a 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka pripravujú žiakov na odborné činnosti súvisiace s poľnohospodárskou výrobou, chovom zvierat, pestovaním rastlín, záhradníctvom, lesným hospodárstvom, rybárstvom, starostlivosťou o krajinu, mechanizáciou a ďalšími činnosťami spojenými s vidieckym prostredím. Prepájajú poznatky o prírode a živých organizmoch s technikou, technológiami, ekonomikou a praktickou odbornou prácou.

Rozsah týchto skupín je široký. Žiak sa môže podľa zvoleného odboru orientovať na rastlinnú alebo živočíšnu výrobu, farmárstvo, záhradníctvo, chov koní, kynológiu, rybárstvo, lesníctvo, záhradnú a krajinnú tvorbu, obsluhu a údržbu poľnohospodárskej alebo lesnej techniky, agroturistiku, služby pre vidiek, ekonomiku či podnikanie. Jednotlivé odbory sa preto výrazne líšia charakterom práce aj požadovanými vedomosťami a zručnosťami.

Skupina 42 zahŕňa najmä odbory so širším odborným základom, v ktorých sa praktická príprava prepája s technologickými, ekonomickými, organizačnými a ďalšími odbornými poznatkami. Skupina 45 je vo väčšej miere orientovaná na získavanie konkrétnych praktických a profesijných zručností. Zahŕňa však rôzne stupne vzdelania, preto nemožno rozdiel medzi skupinami zjednodušiť iba na delenie medzi maturitnými a učebnými odbormi.

Súčasnú poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo už nemožno vnímať iba ako fyzickú alebo manuálnu prácu. Čoraz väčší význam majú moderné stroje, automatizácia, elektronika, digitálne technológie, presné hospodárenie, moderné pestovateľské a chovateľské postupy a efektívne využívanie prírodných zdrojov. Zároveň zostáva nevyhnutné rozumieť biologickým procesom, pôde, rastlinám, zvieratám, lesu a podmienkam prostredia.

Pre koho môžu byť odbory skupín 42 a 45 vhodné

Vzhľadom na rozmanitosť odborov nemožno určiť jeden typ žiaka, pre ktorého sú tieto skupiny vhodné. Môžu osloviť žiakov so záujmom o prírodu, rastliny, zvieratá, techniku alebo prácu v exteriéri, ale aj tých, ktorých zaujíma organizovanie výroby, ekonomika, podnikanie alebo tvorivá práca s krajinou a zeleňou.

Pri odboroch orientovaných na rastlinnú výrobu a záhradníctvo je výhodou záujem o rastliny, pôdu, pestovateľské postupy a prírodné procesy. Dôležitá je trpezlivosť, schopnosť pozorovať, pracovať systematicky a rešpektovať sezónnosť jednotlivých činností. Pri záhradnej a krajínárskej tvorbe sa uplatňuje aj tvorivosť, priestorová predstavivosť a estetické cítenie.

Pri odboroch zameraných na chov zvierat je potrebný zodpovedný vzťah k zvieratám, pravidelnosť, dôslednosť a ochota zabezpečovať každodennú starostlivosť. Žiak by mal byť pripravený pracovať nielen so zdravými zvieratami, ale zvládať aj fyzicky a časovo náročnejšie činnosti spojené s chovom.

Technicky orientované odbory môžu byť vhodné pre žiakov, ktorých zaujímajú stroje, mechanické a elektronické systémy, údržba, diagnostika a opravy technických zariadení. Výhodou je manuálna zručnosť, technické myslenie, presnosť a schopnosť systematicky hľadať riešenie problému.

Lesnícke odbory môžu osloviť žiakov so vzťahom k lesu, prírode a práci v teréne. Dôležitá je schopnosť vnímať les ako prírodný ekosystém aj hospodársky priestor, orientovať sa v teréne a pracovať zodpovedne pri činnostiach súvisiacich s pestovaním, ochranou a využívaním lesa.

Pri odboroch orientovaných na ekonomiku, služby, manažment a podnikanie sa viac uplatňuje schopnosť plánovať, organizovať, komunikovať, pracovať s informáciami a chápať ekonomické súvislosti fungovania podniku alebo prevádzky.

Pri jednotlivých odboroch je potrebné overiť aj požiadavky na zdravotnú spôsobilosť, fyzické predpoklady alebo ďalšie podmienky prijatia, ak sú pre konkrétny odbor stanovené.

Typické zručnosti a činnosti

Odborné vzdelávanie v skupinách 42 a 45 má výraznú praktickú zložku. Žiaci prepájajú teoretické poznatky s praktickým vyučovaním, odbornou praxou a podľa odboru aj s činnosťami na školských pracoviskách alebo priamo u zamestnávateľov.

Medzi typické odborné činnosti môžu patriť najmä:

- príprava pôdy, sejba, výsadba, ošetrovanie a zber poľnohospodárskych a záhradníckych plodín;
- sledovanie rastu, zdravotného stavu a kvality rastlín;
- starostlivosť o hospodárske zvieratá, ich kŕmenie, ustajnenie a podmienky chovu;
- sledovanie zdravotného a kondičného stavu zvierat;
- používanie, nastavovanie a údržba poľnohospodárskych, záhradníckych a lesníckych strojov a zariadení;
- diagnostika a opravy vybraných mechanizačných prostriedkov;
- plánovanie a vykonávanie pestovateľských a chovateľských technologických postupov;
- zakladanie, ošetrovanie a údržba zelene;
- navrhovanie a realizácia záhradných a krajinárskych úprav;
- pestovanie, ochrana a obnova lesa a ďalšie činnosti v lesnom hospodárstve;
- starostlivosť o ryby, včelstvá alebo ďalšie chovy podľa zamerania odboru;
- sledovanie kvality produkcie a vedenie pracovnej a prevádzkovej dokumentácie;
- plánovanie a organizovanie pracovných činností;
- využívanie informačných a digitálnych technológií;
- základné ekonomické činnosti, kalkulácia nákladov a organizácia prevádzky;
- pri vybraných odboroch aj činnosti súvisiace s agroturistikou, službami na vidieku, jazdectvom alebo kynológiou.

Rozsah a náročnosť týchto činností závisia od konkrétneho odboru a stupňa vzdelania. Prakticky orientované učebné odbory pripravujú žiakov najmä na samostatné vykonávanie konkrétnych odborných pracovných činností podľa stanovených technologických a bezpečnostných postupov.

Študijné odbory s maturitou spravidla poskytujú širší odborný základ. Okrem praktických činností zahŕňajú vo väčšej miere plánovanie, organizovanie, vyhodnocovanie výrobných procesov, prácu s odbornou dokumentáciou, ekonomické súvislosti alebo riadenie vybraných činností. Niektoré z nich prepájajú vysokú mieru praktickej prípravy s modernou technikou, automatizáciou, diagnostikou alebo podnikaním.

Možnosti uplatnenia absolventov

Absolventi skupín 42 a 45 môžu nájsť uplatnenie v poľnohospodárskych podnikoch a na farmách, v podnikoch lesného hospodárstva, záhradníckych a sadovníckych prevádzkach, chovateľských

zariadeniach, rybárskych a včelárskych prevádzkach, vo firmách poskytujúcich služby pre poľnohospodárstvo a vidiek alebo v organizáciách zameraných na starostlivosť o zeleň a krajinu.

Podľa odborného zamerania môžu pracovať v rastlinnej alebo živočíšnej výrobe, pri obsluhu a údržbe poľnohospodárskej či lesnej techniky, v lesníckej prevádzke, pri pestovaní a údržbe zelene, v chove koní, rybárstve, včelárstve, agroturistike alebo ďalších službách spojených s vidieckym prostredím.

Absolventi odborov s maturitou sa môžu podľa svojho zamerania uplatniť aj pri organizovaní výroby, v technicko-hospodárskych činnostiach, manažmente prevádzky či podnikaní. Maturitné odbory zároveň umožňujú pokračovať vo vysokoškolskom alebo inom nadväzujúcom vzdelávaní. Absolventi vybraných učebných odborov môžu pokračovať v nadstavbovom štúdiu a ďalej si rozširovať kvalifikáciu.

Pre žiaka základnej školy je dôležité predstaviť skupiny 42 a 45 ako širokú oblasť, ktorá spája prácu s prírodou, rastlinami, zvieratami, technikou a krajinou s modernými technológiami, ekonomikou a podnikaním. Nie každý poľnohospodársky alebo lesnícky odbor znamená rovnaký spôsob práce a jednotlivé profesijné cesty sa môžu výrazne odlišovať.

Pri kariérovom vzdelávaní je preto vhodné viesť žiaka najskôr k otázkam: *„Viac ma zaujímajú rastliny, zvieratá, technika, les alebo krajina? Vyhovuje mi praktická práca a pobyt v exteriéri? Chcem pracovať najmä rukami a so strojmi, alebo ma viac zaujíma plánovanie, organizovanie a podnikanie? Som pripravený pracovať v podmienkach, ktoré ovplyvňuje počasie a ročné obdobie?“* Až následne je vhodné spoločne skúmať konkrétne odbory vzdelávania a školy, ktoré najlepšie zodpovedajú záujmom, schopnostiam a predstavám žiaka o budúcom smerovaní.

**Zoznam učebných a študijných odborov vzdelávania v Skupine odborov 42 a 45
Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I. a II.**

Kód	Názov odboru / zamerania
4572 F	poľnohospodárska výroba
4579 F	lesná výroba
4524 H	agromechanizátor, opravár
4529 H	pracovník pre záhradnú tvorbu, zeleň a služby
4561 H	Poľnohospodár
4561 H 01	poľnohospodár – mechanizácia
4561 H 02	poľnohospodár – farmárstvo
4561 H 03	poľnohospodár – služby
4569 H	viazač – aranžér kvetín
4571 H	Záhradník
4575 H	mechanizátor lesnej výroby
4578 H	Rybár
4580 H	Chovateľ
4580 H 02	chovateľ – chov koní a jazdectvo
4580 H 05	chovateľ – chov oviec a kôz
4210 M	Agropodnikanie
4210 M 02	agropodnikanie – poľnohospodárske služby
4210 M 04	agropodnikanie – farmárstvo
4210 M 08	agropodnikanie – poľnohospodársky manažment
4210 M 11	agropodnikanie – agroturistika
4210 M 14	agropodnikanie – chovateľstvo hospodárskych zvierat
4210 M 16	agropodnikanie – pestovateľstvo
4210 M 17	agropodnikanie – chov koní a jazdectvo
4210 M 18	agropodnikanie – kynológia
4211 M	Záhradníctvo
4211 M 16	záhradníctvo – záhradná a krajinárska tvorba
4211 M 17	záhradníctvo – viazačstvo a aranžérstvo
4211 M 26	záhradníctvo – sadovnícka a krajinárska tvorba
4215 M	Rybárstvo
4219 M	Lesníctvo
4219 M 01	lesníctvo – lesnícka prevádzka

Kód	Názov odboru / zamerania
4219 M 02	lesníctvo – krajinná ekológia
4227 M	vinohradníctvo a ovocinárstvo
4227 M 01	vinohradníctvo a ovocinárstvo – prevádzka
4227 M 02	vinohradníctvo a ovocinárstvo – podnikanie
4227 M 03	vinohradníctvo a ovocinárstvo – agroturistika
4227 M 05	vinohradníctvo a ovocinárstvo – someliérstvo
4228 M	záhradnícka výroba a služby
4234 M	podnikanie v chovoch spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat
4236 M	ekonomika pôdohospodárstva
4239 M	Floristika
4240 M	záhradný dizajn
4243 M	mechanizácia pôdohospodárstva
4246 M	Bioenergetika
4532 K	Agromechatronik
4553 K	podnikateľ pre rozvoj vidieka
4556 K	operátor lesnej techniky

ČO MA BAVÍ?

Mapa záujmov pre skupiny odborov 29, 42, 43 a 45

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	2 × 45 minút	pracovný list, pero	samostatná práca a diskusia

Charakteristika

Pri výbere strednej školy nemusí žiak vedieť pomenovať konkrétne povolanie ani odbor. Oveľa užitočnejšie môže byť najprv zistiť, aké činnosti, témy a pracovné prostredia ho prirodzene priťahujú. Niektorí radi pracujú so zvieratami, iní zaujímajú potraviny a ich výroba, rastliny, les, stroje, presná práca, pokusy alebo organizovanie ľudí a činností.

Aktivita je preto zameraná na hľadanie oblastí záujmu, ktoré sa môžu objavovať v odboroch skupín 29, 42, 43 a 45. Nejde o test a výsledok neurčuje, aký odbor si má žiak vybrať. Má ukázať, ktoré oblasti sa u neho opakujú a ktoré by bolo vhodné ďalej spoznávať prostredníctvom kariet odborov, dní otvorených dverí, exkurzií alebo rozhovorov so žiakmi a odborníkmi z praxe.

Ciele aktivity

- zistiť, čo žiaka prirodzene baví a pri akých činnostiach vydrží dlhšie bez nútenia,
- zistiť, či ho viac priťahujú zvieratá, rastliny, potraviny, príroda, technika, presná práca, tvorivosť alebo organizovanie,
- aké pracovné prostredie mu je príjemné – vonku, pri zvieratách, v prevádzke, dielni, laboratóriu alebo v kontakte s ľuďmi,
- či preferuje praktickú prácu rukami, pozorovanie a meranie, technické riešenia, tvorbu alebo plánovanie,
- ktoré 2 – 3 oblasti sa u neho ukazujú ako najsilnejšie a stoja za ďalšie preskúmanie.

Odporúčanie pre učiteľa

Pri vyhodnotení sa nesústreďte iba na poradie oblastí podľa počtu bodov. Dôležité je, ktoré konkrétne činnosti žiaka zaujali, ako svoje odpovede vysvetľuje a z akých skúseností vychádza. Ak dosiahne podobný výsledok vo viacerých oblastiach, pomôžte mu hľadať ich vzájomné prepojenie. Výsledok následne využite v úlohách 3 a 4 na výber oblastí, ktorú si chce žiak bližšie overiť prostredníctvom konkrétnej skúsenosti.

Oblasti, ktoré v aktivite sledujeme

Oblasť	Čo si všímať	Orientačné prepojenie
A. Zvieratá, starostlivosť a zdravie	kontakt so zvieratami, pozorovanie správania, pravidelná starostlivosť, zdravie a pohoda zvierat	najmä 42/45 a 43
B. Rastliny, pôda a pestovanie	pestovanie, práca s pôdou, rastlinami, plodinami, záhradou a zeleňou	najmä 42/45
C. Potraviny, suroviny a výroba	ako vznikajú potraviny, spracovanie surovín, receptúry, výroba, balenie a skladovanie	najmä 29
D. Les, príroda, voda a práca vonku	les, stromy, krajina, ryby, voda, terén a práca v prírodnom prostredí	najmä 42/45

Oblasť	Čo si všímať	Orientačné prepojenie
E. Technika, stroje a moderné technológie	stroje, zariadenia, opravy, nastavovanie, automatizácia a digitálne technológie	29 a 42/45
F. Presnosť, hygiena, meranie a kvalita	pozorovanie, meranie, evidencia, dodržiavanie postupov, čistota, kontrola kvality	najmä 29 a 43
G. Tvorivosť a praktická práca	výroba rukami, úprava, aranžovanie, hľadanie vlastného riešenia a viditeľný výsledok práce	29 a 42/45
H. Organizovanie, podnikanie a práca s ľuďmi	plánovanie, komunikácia, služby, predaj, ekonomika, tímová spolupráca a zodpovednosť	29, 42/45 a 43

Ako aktivitu realizovať

Úvod – (10 minút)

Vysvetlite žiakom, že ich úlohou je hodnotiť konkrétne činnosti. Názvy odborov a škôl ukážte až po vyhodnotení, aby odpovede neovplyvnil názov profesie.

Úloha 1 – Čo ma baví robiť? (20 minút)

Žiak pri každom tvrdení zakrúžkuje číslo 0 – 3 podľa toho, ako veľmi ho daná činnosť láka. Vychádza zo svojich reálnych skúseností zo školy, domácnosti, krúžkov a voľného času – nie z toho, čo si myslia spolužiaci alebo čo by podľa neho „malo“ byť správne.

Úloha 2 – Moja mapa záujmov (15 minút)

Žiak vychádza zo svojich odpovedí z úlohy 1. Spočíta body pri tvrdeniach s rovnakým písmenom, výsledky zapíše do mapy záujmov a nájde oblasti s najvyšším skóre.

Úloha 3 – Čo mi výsledok hovorí? (15 minút)

Žiak vychádza z výsledkov svojej mapy záujmov v úlohe 2. Slovom opíše, čo ho na najsilnejších oblastiach láka, čo ho prekvapilo a čo mu naopak nevyhovuje.

Úloha 4 – Môj ďalší krok (30 minút)

Žiak vychádza najmä z úloh 2 a 3 a z prehľadu odborov alebo kariet, ktoré mu predstaví učiteľ. Vyberie si jednu oblasť alebo odbor, o ktorom chce zistiť viac, a naplánuje si konkrétny spôsob zisťovania (10 minút). Zvyšný čas (približne 20 minút) využije na spoločnú diskusiu a pokúsi sa o prepojenie výsledku samohodnotenia s odborními vzdelávania zo skupín odborov 29, 42, 43 a 45.

Záverečná diskusia

Na konci aktivity sa žiaci vrátia k svojej mape záujmov. Učiteľ môže vybrať niekoľko otázok:

- Ktoré dve alebo tri oblasti sa u mňa ukázali ako najsilnejšie?
- Čo ma na výsledku prekvapilo a čo som naopak očakával/a?
- Ktorý typ činností alebo pracovného prostredia ma láka najviac a ktorý najmenej?
- Ktorú jednu oblasť chcem teraz spoznať naživo alebo si o nej zistiť viac?

Posolstvo aktivity

Výsledok aktivity nie je odpoveď na otázku „aký odbor si mám vybrať“. Je to mapa toho, čo ma momentálne priťahuje a čo sa oplatí ďalej skúmať.

Rovnako dôležitá ako jedna silná oblasť môže byť kombinácia viacerých záujmov – napríklad zvieratá a presnosť, potraviny a technika alebo rastliny a tvorivosť.

Odporúčanie pre učiteľa

Nevyhodnocujte najvyššie skóre ako automatické odporúčanie konkrétneho odboru. Dôležitejšie je, ako žiak svoj výsledok vysvetľuje. Ak má viac oblastí podobné skóre, pracujte s nimi ako s viacerými možnosťami a pomôžte žiakovi overiť ich cez reálnu skúsenosť.

Úloha 1 – Čo ma baví robiť? | Čas: 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Zakrúžkuj pri každom tvrdení jedno číslo: 0 = vôbec ma to neláka, 1 = trochu, 2 = dosť, 3 = veľmi. Odpovedaj podľa seba – nie je to test a neexistujú správne ani nesprávne odpovede. Pri odpovediach vychádzaj zo svojich skutočných skúseností – čo ťa baví robiť v škole, doma, v krúžkoch alebo vo voľnom čase. Nevyberaj odpoveď podľa toho, čo by podľa iných malo byť správne.

Kód	Tvrdenie	0	1	2	3
A1	Baví ma byť v kontakte so zvieratami a všímať si ich správanie.	0	1	2	3
A2	Viem si predstaviť pravidelnú starostlivosť o zviera, aj keď ide o každodennú rutinu.	0	1	2	3
A3	Zaujíma ma zdravie zvierat, ich ošetrovanie a to, čo potrebujú, aby sa cítili dobre.	0	1	2	3
B1	Baví ma sadiť, pestovať alebo starať sa o rastliny, záhradu či zeleň.	0	1	2	3
B2	Zaujíma ma, prečo rastliny rastú, čo potrebujú a ako ich ovplyvňuje pôda, voda či počasie.	0	1	2	3
B3	Mám dobrý pocit, keď za mnou zostane vypestovaná rastlina, upravený záhon alebo zeleň.	0	1	2	3
C1	Zaujíma ma, z čoho sa vyrábajú potraviny a čo sa deje so surovinou počas spracovania.	0	1	2	3
C2	Baví ma pripravovať, miešať, skúšať recepty, chute alebo sledovať postup výroby potravín.	0	1	2	3
C3	Zaujíma ma, ako sa potraviny vyrábajú, balia, skladujú a ako sa zabezpečuje ich kvalita.	0	1	2	3
D1	Rád/rada trávim čas v lese, pri vode alebo všeobecne v prírode.	0	1	2	3
D2	Zaujmajú ma stromy, krajina, les, ryby alebo fungovanie prírodného prostredia.	0	1	2	3
D3	Nevadila by mi práca vonku a v teréne, aj keď nie je vždy ideálne počasie.	0	1	2	3

Úloha 1 – Čo ma baví robiť? | Čas: 20 minút

Kód	Tvrdenie	0	1	2	3
E1	Baví ma zisťovať, ako fungujú stroje, zariadenia alebo technické veci.	0	1	2	3
E2	Rád/rada niečo skladám, opravujem, nastavujem alebo hľadám technické riešenie.	0	1	2	3
E3	Zaujímajú ma moderné technológie, automatizácia, senzory, digitálne zariadenia alebo práca s dátami.	0	1	2	3
F1	Baví ma presne merať, porovnávať výsledky, zapisovať údaje alebo pozorovať detaily.	0	1	2	3
F2	Nevadí mi dodržiavať presný postup, hygienu, čistotu a pravidlá, keď sú dôležité pre výsledok.	0	1	2	3
F3	Baví ma hľadať príčinu problému a overovať, či je výrobok, surovina alebo zvierka v poriadku.	0	1	2	3
G1	Radšej niečo prakticky vytvorím alebo urobím rukami, než iba o tom čítam.	0	1	2	3
G2	Baví ma upravovať vzhľad vecí, aranžovať, kombinovať materiály, farby, tvary alebo vytvoriť pekný výsledok.	0	1	2	3
G3	Mám rád/rada úlohy, pri ktorých je na konci viditeľný konkrétny výsledok mojej práce.	0	1	2	3
H1	Baví ma plánovať, organizovať úlohy alebo premýšľať, ako by sa dala práca urobiť efektívnejšie.	0	1	2	3
H2	Nevadí mi komunikovať s ľuďmi, vysvetľovať, pomáhať alebo pracovať v tíme.	0	1	2	3
H3	Zaujíma ma podnikanie, predaj výrobkov, služby, ceny, náklady alebo fungovanie firmy či farmy.	0	1	2	3

Úloha 2 – Moja mapa záujmov | Čas: 15 minút

Meno a priezvisko: _____

Trieda: _____

Spočítaj body pri troch tvrdeniach s rovnakým písmenom (napríklad A1 + A2 + A3). Výsledok zapíš do tabuľky. V každej oblasti môžeš získať 0 – 9 bodov. Najvyššie číslo neznamená „najlepší odbor“ – iba ukazuje oblasť, ktorú sa oplatí ďalej preskúmať. Pri tejto úlohe pracuj iba so svojimi odpoveďami z úlohy 1.

	Oblasť	Body 0 – 9	Čo ma na tejto oblasti láka / neláka
A	Zvieratá, starostlivosť a zdravie		
B	Rastliny, pôda a pestovanie		
C	Potraviny, suroviny a výroba		
D	Les, príroda, voda a práca vonku		
E	Technika, stroje a moderné technológie		
F	Presnosť, hygiena, meranie a kvalita		
G	Tvorivosť a praktická práca		
H	Organizovanie, podnikanie a práca s ľuďmi		

Moje tri najsilnejšie oblasti

Úloha 3 – Čo mi výsledok hovorí? | Čas: 15 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Pri odpovediach vychádzaj z mapy záujmov v úlohe 2, najmä z oblastí s najvyšším počtom bodov a z toho, čo si pri nich napísal/a do stĺpca „čo ma láka / neláka“.

Ktorá oblasť ma prekvapila a prečo?	
Čo by som si z mojich troch oblastí chcel/a vyskúšať naživo?	
V akom prostredí by som sa cítil/a najlepšie?	
Ktorú oblasť nechcem a prečo? Aj to je dôležitá informácia.	

Úloha 4 – Môj ďalší krok | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj z toho, čo si zistil/a v úlohách 2 a 3. Pomôcť si môžeš aj prehľadom odborov, kartami odborov alebo informáciami, ktoré vám ukáže učiteľ. Vyber si jednu vec, ktorú chceš ďalej overiť.

Odbor alebo oblasť zo skupín 29, 42, 43 alebo 45, o ktorej chcem zistiť viac:	
Čo konkrétne urobím: deň otvorených dverí / exkurzia / video / rozhovor / karta odboru / iné:	
Čo si chcem ešte zistiť:	

ČO JE PRE MŇA V PRÁCI DÔLEŽITÉ?

Moje pracovné hodnoty a očakávania

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	2 × 45 minút	pracovné listy, písacie potreby, karty alebo zoznam pracovných hodnôt a očakávania	Samostatná práca, práca vo dvojici, diskusia

Charakteristika

Pri rozhodovaní o ďalšom vzdelávaní je užitočné vedieť nielen to, čo žiaka baví a v čom je dobrý, ale aj to, čo od budúcej práce očakáva a čo v nej považuje za dôležité. Pre niekoho môže byť významná užitočnosť práce, pre iného samostatnosť, istota, tvorivosť, spolupráca, primerané finančné ohodnotenie alebo viditeľný výsledok práce. Aktivita pomáha žiakovi pomenovať a usporiadať vlastné pracovné hodnoty a očakávania a následne ich využiť pri porovnávaní povolání, odborov a pracovných prostredí. Nejde o test a výsledok neurčuje jeden „správny“ odbor alebo povolanie. Výstupom aktivity je päť pracovných hodnôt alebo očakávania, ktoré chce žiak pri ďalšom rozhodovaní zohľadňovať, a konkrétny spôsob, ako si môže overiť, či sa vo vybranom odbore alebo povolanií skutočne naplňujú.

Ciele aktivity

- pomenovať, čo žiak považuje v budúcej práci za dôležité,
- vybrať a zoradiť päť najdôležitejších pracovných hodnôt a očakávania,
- vysvetliť, prečo sú pre žiaka dôležité a z akých skúseností alebo predstáv vychádza,
- porovnať, v ktorých povolaniach, odboroch alebo pracovných prostredíach by sa mohli jeho hodnoty a očakávania naplňovať,
- rozlíšiť vlastnú predstavu od overenej informácie a naplánovať konkrétny spôsob jej overenia.

Odporúčanie pre učiteľa

Výber ani poradie pracovných hodnôt a očakávania nepredstavujú výsledok testu ani odporúčanie konkrétneho odboru alebo povolania. Jednotlivé hodnoty neposudzujte ako lepšie alebo horšie. Pýtajte sa žiakov, prečo sú pre nich vybrané hodnoty dôležité a z akých skúseností alebo predstáv vychádzajú. Upozornite, že rovnaká pracovná hodnota sa môže naplňovať v rôznych povolaniach a na rôznych pracoviskách a že jedno povolanie môže zároveň spájať viacero hodnôt, ktoré žiak považuje za dôležité.

Pracovné hodnoty a očakávania, z ktorých žiak vyberá

Pracovná hodnota alebo očakávanie	Jednoduché vysvetlenie	Kde sa môžu prejaviť
Pomoc a užitočnosť	Je pre mňa dôležité, aby moja práca bola užitočná a pomáhala ľuďom alebo iným.	služby, poradenstvo, starostlivosť, práca so zákazníkmi

Pracovná hodnota alebo očakávanie	Jednoduché vysvetlenie	Kde sa môžu prejaviť
Starostlivosť o zvieratá	Je pre mňa dôležité prispievať k zdraviu, dobrým životným podmienkam a zodpovednej starostlivosti o zvieratá.	veterinárstvo, chovateľstvo, rybárstvo, včelárstvo
Ochrana prírody a udržateľnosť	Je pre mňa dôležité, aby moja práca rešpektovala prírodu a zodpovedné využívanie zdrojov.	lesníctvo, poľnohospodárstvo, záhradníctvo, starostlivosť o krajinu
Kvalita a bezpečnosť	Je pre mňa dôležité dbať na kvalitu, presnosť a bezpečnosť výrobkov alebo pracovných postupov.	výroba, laboratória, kontrola kvality, veterinárna hygiena
Istota a stabilita	Je pre mňa dôležité mať stabilnú prácu, jasné pravidlá a vedieť, čo sa odo mňa očakáva.	môžu byť dôležité v rôznych povolaniach a na rôznych pracoviskách
Samostatnosť a zodpovednosť	Chcem vedieť samostatne rozhodovať a nie byť zodpovednosť za svoju prácu.	odborná práca, vedenie úlohy, tímu alebo prevádzky
Vlastná iniciatíva a podnikavosť	Chcem rozvíjať vlastné nápady, výrobky, služby alebo podnikateľské aktivity.	farma, potravinárska výroba, záhradníctvo, služby na vidieku
Tvorivosť a originalita	Chcem vymýšľať nové riešenia, navrhovať a vytvárať vlastné riešenia.	cukrárstvo, floristika, aranžovanie, záhradná tvorba
Tradície a remeslá	Je pre mňa dôležité zachovávať osvedčené postupy, remeselné zručnosti a vzťah k regiónu.	pekárstvo, spracovanie potravín, poľnohospodárstvo, vinohradníctvo
Inovácie a moderné technológie	Chcem pracovať s novými postupmi, strojmi, senzormi alebo digitálnymi technológiami.	potravinárske technológie, agrotechnika, mechanizácia, lesná technika
Spolupráca a pracovné vzťahy	Je pre mňa dôležité spolupracovať, deliť si úlohy a byť súčasťou tímu.	výrobná prevádzka, laboratórium, ambulancia, farma, dielňa
Viditeľný výsledok práce	Chcem na konci práce vidieť, čo som vytvoril/a, opravil/a, vypestoval/a alebo zlepšil/a.	výrobok, upravená záhrada, vypestovaná plodina, zdravé zviera, opravený stroj
Prímerané finančné ohodnotenie	Je pre mňa dôležité, aby moja práca bola primerane finančne ohodnotená.	treba overovať pri konkrétnom povolaní, zamestnávateľovi a v danom regióne
Prínos pre komunitu a región	Chcem, aby moja práca prospievala ľuďom, obci, regiónu alebo krajine.	miestne potraviny, starostlivosť o krajinu, rozvoj vidieka

Uvedené príklady sú orientačné. Jednotlivé pracovné hodnoty a očakávania sa môžu naplňovať v rôznych odboroch, povolaniach a pracovných prostrediach. Zároveň môže jeden odbor alebo povolanie spájať viacero hodnôt, ktoré žiak považuje za dôležité.

Ako aktivitu realizovať

Úvod – Čo sú pracovné hodnoty a očakávania? (10 minút).

Učiteľ predstaví jednotlivé pracovné hodnoty a očakávania a pri každej uvedie jednoduchý príklad z pracovného života. Zdôrazní, že každý človek môže považovať za dôležité niečo iné a že neexistuje jedno správne poradie hodnôt.

Úloha 1 – Čo je pre mňa v budúcej práci dôležité? (15 minút).

Žiak vychádza z prehľadu pracovných hodnôt a očakávaní a zo svojich skúseností zo školy, domácnosti, spolupráce či voľného času. Označí možnosti, ktoré sú preňho dôležité, a podľa potreby môže doplniť aj vlastnú.

Úloha 2 – Mojich päť najdôležitejších hodnôt a očakávaní (20 minút).

Žiak si z možností označených v úlohe 1 vyberie päť najdôležitejších a zoradí ich podľa významu pre seba. Pri každej stručne uvedie, prečo je preňho dôležitá a ako by sa mohla prejavovať v budúcej práci.

Úloha 3 – Čo je pre mňa dôležité pri výbere odboru? (20 minút).

Žiak vychádza zo svojich piatich najdôležitejších hodnôt a očakávaní. Vyberie si odbor, povolanie alebo pracovné prostredie, ktoré ho zaujíma, a skúma, ktoré z jeho hodnôt by sa v ňom mohli naplňať. Zároveň rozlišuje medzi tým, čo už vie z overených informácií, a tým, čo zatiaľ iba predpokladá.

Úloha 4 – Môj ďalší krok (10 minút).

Žiak si vyberie jednu informáciu, ktorú si chce o zvolenom odbore, povolaní alebo pracovnom prostredí overiť. Zapíše, čo konkrétne chce zistiť, kde alebo od koho môže odpoveď získať a aký bude jeho ďalší krok.

Záverečná reflexia (15 minút).

Učiteľ so žiakmi zhrnie výsledky aktivity a vedie ich k porovnaniu pracovných hodnôt s vybranými možnosťami. Spoločne pomenúvajú, ktoré informácie už majú overené a čo si ešte potrebujú zistiť.

Záverečná diskusia

Učiteľ môže využiť napríklad tieto otázky:

- Ktoré dve alebo tri pracovné hodnoty sú pre teba najdôležitejšie a prečo?
- V ktorých odboroch, povolaniach alebo pracovných prostrediach by sa mohli naplňať?
- Čo o vybranej možnosti už vieš a čo zatiaľ iba predpokladáš?
- Ktorú informáciu si potrebuješ overiť ako prvú?
- Aký konkrétny krok môžeš urobiť, aby si zistil/a, či ti táto možnosť vyhovuje?

Posolstvo aktivity

Pri výbere ďalšieho vzdelávania a povolania nie je dôležité iba to, čo ma baví, ale aj to, čo od budúcej práce očakávam a čo v nej považujem za dôležité.

Moje pracovné hodnoty sa môžu naplňať v rôznych odboroch a povolaniach a môžu sa časom meniť. Preto mi pomáhajú porovnávať možnosti, ale neurčujú jedinou správnu voľbu.

Odporúčanie pre učiteľa

Jednotlivé pracovné hodnoty a očakávania neposudzujte ako lepšie alebo horšie. Pýtajte sa žiakov, prečo sú pre nich dôležité a z akých skúseností alebo predstáv vychádzajú.

Pri prepájaní hodnôt s odbormi a povolaniami dôsledne odlišujte predpoklad od overenej informácie. Upozornite žiakov, že rovnaký odbor alebo povolanie môže mať na rôznych pracoviskách odlišné podmienky. Povzbudzujte ich preto, aby si svoje predstavy overovali napríklad prostredníctvom profesijných kariet, webových stránok škôl, dní otvorených dverí, exkurzií alebo rozhovorov s pracovníkmi.

Úloha 1 – Čo je pre mňa v budúcej práci dôležité? | Čas: 15 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Prečítaj si všetky možnosti. Pri každej hodnote alebo očakávaní, ktoré je pre teba v budúcej práci dôležité, označ X. Do posledného stĺpca stručne napíš, prečo je pre teba dôležité alebo aká skúsenosť zo školy, domácnosti, krúžku či voľného času s tým súvisí. Vyberaj podľa seba, nie podľa toho, čo by podľa iných malo byť dôležité. Ak ti v zozname niečo chýba, dopíš vlastnú možnosť do posledného riadka.

Pracovná hodnota alebo očakávanie	Je pre mňa dôležité – označ X	Môj dôvod alebo príklad
Pomoc a užitočnosť		
Starostlivosť o zvieratá		
Ochrana prírody a udržateľnosť		
Kvalita a bezpečnosť		
Istota a stabilita		
Samostatnosť a zodpovednosť		
Vlastná iniciatíva a podnikavosť		
Tvorivosť a originalita		
Tradície a remeselné zručnosti		
Inovácie a moderné technológie		
Spolupráca a pracovné vzťahy		
Viditeľný výsledok práce		
Prímerané finančné ohodnotenie		
Prínos pre komunitu a región		

Úloha 2 – Mojich päť najdôležitejších hodnôt a očakávaní | Čas: 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Z možností, ktoré si označil/a v úlohe 1, vyber päť najdôležitejších. Zorad' ich od 1 po 5, pričom číslo 1 označuje hodnotu alebo očakávanie, na ktorom ti záleží najviac.

Pri každej možnosti stručne napíš, prečo je pre teba dôležitá a ako by sa mohla prejavit' v budúcej práci.

Poradie	Moja hodnota alebo očakávanie	Prečo je pre mňa dôležité	Ako by sa mohlo prejavit' v práci
1			
2			
3			
4			
5			

Úloha 3 – Čo je pre mňa dôležité pri výbere odboru? | Čas: 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj zo svojich piatich najdôležitejších hodnôt a očakávaní z úlohy 2. Porovnaj viac možností a hľadaj odbor, povolanie alebo pracovné prostredie, v ktorom by sa mohlo spájať viac z toho, čo je pre teba dôležité.

Otázka	Moja odpoveď
Ktoré dve alebo tri hodnoty a očakávania chcem v budúcej práci naplňovať súčasne?	
V ktorom odbore alebo pracovnom prostredí by sa mohli spájať?	
Ako konkrétne by sa tam mohli moje hodnoty a očakávania prejaviť?	
Čo o tejto možnosti už viem a odkiaľ túto informáciu mám?	
Čo zatiaľ iba predpokladám alebo neviem?	
Čo si potrebujem overiť a kde alebo od koho môžem získať odpoveď?	

Úloha 4 – Môj ďalší krok | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj z odpovedí v úlohe 3. Vyber si odbor, povolanie alebo pracovné prostredie, o ktorom chceš zistiť viac. Zapiš, čo konkrétne si chceš overiť, akým spôsobom a kedy to urobíš.

Odbor, povolanie alebo pracovné prostredie, o ktorom chcem zistiť viac	
Čo konkrétne si chcem overiť	
Ako alebo kde si informáciu overím	deň otvorených dverí / exkurzia / rozhovor / video / karta odboru / iné:
Kedy to urobím	
Môj konkrétny ďalší krok	

MOJE SILNÉ STRÁNKY V ČINNOSTIACH

Jedna schopnosť – viac pracovných oblastí

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	2 × 45 minút	pracovné listy, pero, karty pracovných oblastí	samostatná práca a diskusia

Charakteristika

Silná stránka sa často ukáže v konkrétnej činnosti: niekto si všimne chybu, pravidelne sa o niečo stará, opraví pokazenú vec, vytvorí pekné usporiadanie alebo dokáže zorganizovať ľudí. Aktivita vedie žiaka od bežnej činnosti k pomenovaniu schopnosti a potom k viacerým pracovným oblastiam, v ktorých by ju mohol využívať.

Žiak zatiaľ nehľadá jeden odbor ani jedno povolanie. Skúma širšie oblasti práce, ktoré sa môžu v rôznych odboroch prelínať. Vďaka tomu môže zistiť, že rovnaká schopnosť sa uplatňuje pri práci s potravinami, rastlinami, zvieratami, technikou, kvalitou aj ľuďmi, vždy však trochu iným spôsobom.

Ciele aktivity

- zistiť, ktoré činnosti žiaka baví, darí sa mu alebo ich chce rozvíjať,
- aká schopnosť alebo spôsob práce sa za týmito činnosťami skrýva,
- aký konkrétny dôkaz zo školy, domácnosti, krúžku alebo športu schopnosť podporuje,
- v ktorých pracovných oblastiach by mohol rovnakú schopnosť využívať,
- ktoré oblasti chce na základe svojich silných stránok spoznať bližšie.

Odporúčanie pre učiteľa

Pracovná oblasť nie je uzavretá škatuľka. Jedna činnosť môže spájať viac oblastí, napríklad zvieratá a zdravie, potraviny a kvalitu alebo rastliny a techniku. Dôležitá je kombinácia, ktorá žiaka priťahuje.

Pracovné oblasti, v ktorých možno využiť silné stránky

Pracovná oblasť	Typické činnosti	Schopnosti, ktoré sa v nej môžu uplatniť
A. Potraviny a suroviny	spracovanie surovín, príprava výrobkov, balenie, skladovanie a sledovanie výrobného postupu	praktická zručnosť, zodpovednosť, dodržiavanie postupu a zmyslové pozorovanie
B. Rastliny, pôda a pestovanie	sadenie, pestovanie, ošetrovanie rastlín, práca so zeleňou, pôdou, sadom alebo vinicou	trpezlivosť, pozorovanie zmien, vytrvalosť, plánovanie a vzťah k prírode
C. Zvieratá, starostlivosť a zdravie	pravidelná starostlivosť, sledovanie správania a zdravotného stavu, bezpečná manipulácia a evidencia	všímavosť, pokoj, zodpovednosť, presnosť, empatia a spoločnosť
D. Les, voda a krajina	práca v teréne, starostlivosť o les a krajinu, činnosti pri vode a sledovanie prírodného prostredia	orientácia v teréne, vytrvalosť, samostatnosť, pozorovanie a rešpekt k prírode
E. Technika, stroje a opravy	obsluha, nastavovanie a údržba zariadení, hľadanie porúch, opravy a používanie moderných technológií	technické myslenie, logika, presnosť, bezpečné návyky a riešenie problémov

Pracovná oblasť	Typické činnosti	Schopnosti, ktoré sa v nej môžu uplatniť
F. Meranie, hygiena a kvalita	odber a kontrola vzoriek, meranie, porovnávanie výsledkov, evidencia, čistota a kontrola kvality	presnosť, dôslednosť, všímavosť, trpezlivosť a dodržiavanie pravidiel
G. Tvorba, dizajn a remeselná práca	aranžovanie, tvarovanie, zdobenie, navrhovanie a vytváranie viditeľného výsledku rukami	tvorivosť, cit pre detail, jemná motorika, predstavivosť a praktická zručnosť
H. Organizovanie, služby a podnikanie	plánovanie práce, komunikácia, predaj, služby, evidencia nákladov, spolupráca a vedenie úloh	komunikácia, iniciatíva, organizovanie, zodpovednosť, spolupráca a podnikavosť

Ako s prehľadom pracovať

Žiak si vyberie jednu svoju schopnosť a pri každej oblasti hľadá konkrétnu činnosť, pri ktorej by ju mohol použiť. Nemusí ho osloviť každá oblasť. Podstatné je, aby vedel pomenovať, čo ho priťahuje, čo mu nesedí a čo si potrebuje vyskúšať.

Odporúčanie pre učiteľa

Prehľad slúži na rozšírenie možností, nie na určenie výsledku. Až po aktivite poradca so žiakom hľadá, v ktorých študijných možnostiach sa jeho vybrané oblasti spájajú.

Ako aktivitu realizovať

Úvod – Hľadáme činnosti, ktoré nám idú (10 minút). So žiakmi zozbierajte príklady činností zo školy, domácnosti, krúžkov, športu, hier, prírody alebo pomoci druhým.

Úloha 1 – Činnosti, ktoré ma bavia a idú mi (15 minút).

Žiak vychádza z konkrétnych skúseností zo školy, domácnosti, krúžkov, športu, hier alebo pomoci druhým. Zapíše činnosti, ktoré ho bavia, daria sa mu alebo pri nich dostáva pozitívnu spätnú väzbu.

Úloha 2 – Moje najsilnejšie činnosti (15 minút).

Žiak vychádza zo zoznamu v úlohe 1. Vyberie tri činnosti, pri ktorých sa najviac spája to, že ho bavia, daria sa mu a chce ich ďalej rozvíjať.

Úloha 3 – Čo majú moje silné stránky spoločné? (10 minút).

Žiak vychádza z troch činností vybraných v úlohe 2 a z konkrétnych dôkazov, ktoré k nim uviedol. Pomenuje schopnosti, ktoré pri nich používa, a hľadá, čo majú spoločné.

Úloha 4 – Moja schopnosť v pracovných oblastiach (20 minút).

Žiak vychádza z jednej schopnosti, ktorú si vybral v úlohe 3, a z prehľadu pracovných oblastí. Pri každej oblasti hľadá konkrétny spôsob, ako by sa tam táto schopnosť mohla využiť.

Úloha 5 – Oblasti, ktoré chcem spoznať bližšie (10 minút).

Žiak vychádza z hodnotenia a poznámok v úlohe 4. Vyberie dve alebo tri oblasti, v ktorých ho využitie jeho schopnosti zaujalo najviac, a naplánuje si, ako ich spozná.

Záverečné overenie a reflexia (10 minút).

Žiak si vyberie jednu oblasť na praktické overenie – napríklad cez exkurziu, rozhovor, deň otvorených dverí alebo video z pracovného prostredia.

Pomocné otázky

- Čo robím rád/rada aj bez pripomínania?
- Čo pri tejto činnosti robím dobre a aký mám dôkaz?
- Dá sa moja schopnosť využiť pri práci so živými organizmami, materiálmi, technikou, údajmi alebo ľuďmi?
- V ktorej oblasti by som ju využíval/a prakticky, tvorivo, technicky alebo pri starostlivosti?
- Čo potrebujem vidieť alebo vyskúšať naživo?

Otázky na reflexiu

- V ktorých oblastiach sa moja schopnosť môže uplatniť podobne?
- Ktorý spôsob využitia schopnosti ma prekvapil?
- Ktorá kombinácia dvoch oblastí ma vystihuje najlepšie?
- Ktorú ďalšiu schopnosť by som potreboval/a rozvíjať?

Záverečná diskusia

Na konci aktivity sa žiaci pozrú na svoje tri najsilnejšie činnosti, vybranú schopnosť a pracovné oblasti, v ktorých ju skúšali použiť. Učiteľ môže vybrať otázky:

- Ktorá moja schopnosť sa ukázala ako najsilnejšia a aký mám dôkaz, že ju používam?
- V ktorých rôznych pracovných oblastiach by som mohol/mohla tú istú schopnosť využiť?
- Ktorý spôsob využitia mojej schopnosti ma prekvapil?
- Ktorú oblasť chcem vidieť alebo vyskúšať naživo?

Posolstvo aktivity

Jedna silná stránka nevedie iba k jednému povolaniu. Rovnakú schopnosť možno využiť pri práci s potravinami, rastlinami, zvieratami, technikou, údajmi aj ľuďmi.

Dôležité je nielen to, v čom som dobrý/dobrá, ale aj akým spôsobom chcem svoju schopnosť používať a v akom prostredí mi to dáva zmysel.

Odporúčanie pre učiteľa

Pri pomenúvaní silných stránok sa opierajte o konkrétne správanie a dôkazy, nie iba o všeobecné nálepky. Ak žiak nevie svoju silnú stránku pomenovať, pomôžte mu otázkami na situácie, v ktorých sa mu niečo podarilo, dostal pozitívnu spätnú väzbu alebo pri činnosti vytrval.

Úloha 1 – Činnosti, ktoré ma bavia a idú mi | Čas: 15 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Napíš desať činností zo školy, domácnosti alebo voľného času. Pri každej označ X podľa toho, či ťa baví, darí sa ti alebo ju chceš rozvíjať. Do prvého stĺpca k názvu činnosti dopíš aj krátky príklad alebo dôkaz zo svojej skúsenosti. Môže ísť napríklad o starostlivosť o zvieratá, pomoc v záhrade či opravu bicykla. Dva riadky navyše môžeš využiť na ďalšie činnosti.

Činnosť a krátky príklad	Baví ma	Darí sa mi	Chcem ju rozvíjať

Úloha 2 – Moje najsilnejšie činnosti | Čas: 15 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj zo zoznamu v úlohe 1. Vyber tri činnosti, pri ktorých sa najviac spája: baví ma to, darí sa mi to a chcem sa v tom zlepšovať. Napíš, akú schopnosť pri nich používaš (napr. tvorivosť, vytrvalosť, starostlivosť, samostatnosť, trpezlivosť...). Ak chceš, môžeš napísať aj konkrétnu situáciu.

Činnosť	Schopnosť, ktorú pri nej používam	Konkrétny dôkaz (voliteľné)

Úloha 3 – Čo majú moje silné stránky spoločné? | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj z troch činností, ktoré si vybral/a v úlohe 2. Pozri sa na schopnosti a dôkazy pri každej z nich a skús pomenovať, čo sa opakuje alebo čo pri nich robíš podobným spôsobom.

Otázka	Moja odpoveď
Čo majú moje tri činnosti spoločné?	
Ktorú schopnosť chcem skúmať v pracovných oblastiach?	

Úloha 4 – Moja schopnosť v pracovných oblastiach | Čas: 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vyber si jednu schopnosť, ktorú podľa seba naozaj používaš. Pri každej pracovnej oblasti napíš, ako by sa tam dala využiť. Potom označ, ako veľmi ťa táto oblasť láka: 0 = vôbec, 1 = trochu, 2 = dosť, 3 = veľmi. Ak ťa oblasť neláka, môžeš ju nechať prázdnu a stručne napísať prečo. Schopnosť vyber z úlohy 3 a pri hľadaní možností používaj prehľad „Pracovné oblasti, v ktorých možno využiť silné stránky“ ktorý ti poskytne učiteľ.

Moja schopnosť	Dôkaz, že ju používam		
Pracovná oblasť	Ako by som tu schopnosť využíval/a	Láka ma 0-3	Čo si potrebujem overiť
A. Potraviny a suroviny			
B. Rastliny, pôda a pestovanie			
C. Zvieratá, starostlivosť a zdravie			
D. Les, voda a krajina			
E. Technika, stroje a opravy			
F. Meranie, hygiena a kvalita			
G. Tvorba, dizajn a remeselná práca			
H. Organizovanie, služby a podnikanie			

Úloha 5 – Oblasť, ktoré chcem spoznať bližšie | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj z tabuľky v úlohe 4. Vyber najmä oblasti, pri ktorých si dal/a vyššie hodnotenie „Láka ma“ alebo pri ktorých ťa zaujal konkrétny spôsob využitia tvojej schopnosti. Potom napíš, ako si danú oblasť overíš v praxi.

Pracovná oblasť	Prečo ma zaujala	Ako ju spoznám

PRÁCA VŠETKÝMI ZMYSLAMI

Aké pracovné prostredie mi vyhovuje

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	45 – 90 minút (plná verzia približne 80 minút)	pracovné listy, karty pracovných odborov	samostatná práca, diskusia

Charakteristika

Pri voľbe ďalšieho smerovania nestačí vedieť, aká téma žiaka zaujíma. Dôležité je aj to, ako sa cíti pri hluku alebo tichu, v teple či chlade, vnútri alebo vonku, pri presnej práci, fyzickom pohybe a v kontakte so zvieratami, surovinami, strojmi alebo ľuďmi.

Žiak si najprv zostaví vlastný zmyslový a telesný profil a potom ho overí na jednej pracovnej situácii z oblasti, ktorá ho zaujíma. Výsledkom sú podmienky, ktoré mu vyhovujú, ktoré sú preňho náročné a ktoré potrebuje overiť v realite.

Ciele aktivity

- zistiť, aké prostredie, materiály a zmyslové podnety mu zvyčajne vyhovujú,
- zistiť ako reaguje na hluk, pachy, svetlo, teplotu, počasie, pohyb a tempo,
- zistiť, ktoré podmienky zvláda dlhodobo a ktoré iba krátko alebo s prestávkami,
- čo o pracovnom prostredí žiak skutočne vie a čo si iba predstavuje,
- akú jednu pracovnú situáciu chce bezpečne preskúmať alebo zažiť.

Odporúčanie pre učiteľa

Aktivita nepoužíva skutočný biologický materiál, alergény, silné pachy, hluk, teplo, chlad, stroje ani iné riziká. Žiak môže mať oči otvorené, predstavu prerušiť alebo sa nezapájať. Zdravotnú spôsobilosť neposudzuje poradca.

Pracovné oblasti ako zmyslové situácie

Pracovná oblasť	Situácia, ktorú si možno predstaviť	Čo môžu vnímať zmysly a telo
A. Potraviny a suroviny	príprava alebo kontrola výrobku, práca so surovinami, obalmi a zariadeniami	vône, rôzne teploty, čistota, státie, presné a opakované pohyby
B. Rastliny, pôda a pestovanie	starostlivosť o rastliny v záhrade, sade, skleníku alebo na poli	pôda, vlhkosť, slnko, počasie, vône rastlín, chôdza a práca rukami
C. Zvieratá, starostlivosť a zdravie	pozorovanie zvierat, starostlivosť, bezpečná manipulácia alebo evidencia	dotyk, zvuky a pachy zvierat, presnosť, hygiena a emočné situácie
D. Les, voda a krajina	úloha v lese, pri vode alebo pri starostlivosti o krajinu	terén, vietor, dážď, chlad alebo teplo, prírodné zvuky a fyzický pohyb
E. Technika, stroje a opravy	nastavenie zariadenia, hľadanie poruchy, údržba alebo práca s náradím	hluk, vibrácie, kov, olej, ochranné pomôcky, sústredenie a bezpečnosť

Pracovná oblasť	Situácia, ktorú si možno predstaviť	Čo môžu vnímať zmysly a telo
F. Meranie, hygiena a kvalita	kontrola vzorky, meranie, zapisovanie údajov alebo overovanie postupu	čisté prostredie, detaily, svetlo, obrazovka, jemné pohyby a presnosť
G. Tvorba, dizajn a remeselná práca	aranžovanie, zdobenie, tvarovanie alebo navrhovanie výsledku	farby, tvary, vône a povrchy materiálov, jemná motorika a práca postojáčky
H. Organizovanie, služby a podnikanie	plánovanie úloh, komunikácia so zákazníkom, predaj alebo koordinovanie tímu	ľudské hlasy, striedanie úloh, obrazovka, pohyb medzi ľuďmi a časový tlak

Odporúčanie pre učiteľa

Situácie sú orientačné. Jedno pracovisko môže spájať viac oblastí a podmienky sa môžu meniť podľa konkrétnej úlohy. Predstava preto slúži najmä na vytvorenie otázok, nie na definitívne hodnotenie.

Ako aktivitu realizovať

Úvod – Spomeň si na prostredie, v ktorom sa ti pracovalo dobre alebo zle (10 minút).

Žiak vychádza zo svojich skúseností zo školy, domácnosti, krúžkov alebo voľného času.

Úloha 1 – Môj zmyslový profil práce (20 minút).

Žiak vychádza z reálnych skúseností z prostredí, ktoré už pozná zo školy, domácnosti, krúžkov alebo voľného času. Pomenuje, čo mu vyhovuje pri zvukoch, pachoch, svetle, teplote, dotyku, pohybe, tempe a kontakte s ľuďmi.

Úloha 2 – Moje najdôležitejšie podmienky (10 minút).

Žiak vychádza zo svojho zmyslového profilu v úlohe 1. Vyberie tri podmienky, ktoré sú pre jeho pohodu, sústredenie alebo dlhšie fungovanie najdôležitejšie.

Príprava na predstavu (5 minút).

Žiak si zvolí jednu pracovnú situáciu, pohodlne sa usadí a vie, že predstavu môže kedykoľvek prerušiť.

Úloha 3 – Jedna pracovná situácia všetkými zmyslami (20 minút).

Žiak vychádza z prehľadu pracovných situácií, z karty, ktorú mu dá učiteľ, alebo z oblasti, ktorá ho už zaujíma. Pri predstavovaní si situácie používa aj zistenia o svojich podmienkach z úloh 1 a 2.

Úloha 4 – Čo z predstavy vyplýva? (10 minút).

Žiak vychádza zo svojich poznámok z úlohy 3. Zapiše, čo ho na situácii priťahuje, čo by preňho mohlo byť náročné a čo zatiaľ iba predpokladá a potrebuje overiť.

Overenie v realite (5 minút na plánovanie).

Žiak vychádza najmä z toho, čo si v úlohe 4 označil ako neisté alebo potrebné overiť. Vyberie jednu podmienku, ktorú si preverí na exkurzii, dni otvorených dverí, vo videu alebo rozhovorom. Samotné overenie môže prebehnúť neskôr.

Krátky scenár riadenej predstavy

Predstav si jednu konkrétnu pracovnú úlohu. Kde si a s čím pracuješ? Čo vidíš, počuješ, cítiš a čoho sa dotýkaš? Je teplo, chladno, vlhko, sucho alebo prašno? Sediš, stojíš, chodíš alebo

používaš silu a jemné pohyby? Aké je tempo a kto je okolo teba? Čo ti dodáva energiu, čo ťa ruší a čo potrebuješ zažiť naživo?

Otázky na reflexiu

- Ktoré podmienky mi pomáhajú sústrediť sa a cítiť sa dobre?
- Čo by ma pri dlhšej práci unavovalo alebo rušilo?
- Ktorú podmienku zvládnem, ak mám ochranné pomôcky, prestávky alebo jasný postup?
- Čo je moja skúsenosť a čo zatiaľ iba predpoklad?
- Ktorú situáciu chcem vidieť alebo vyskúšať naživo?

Záverečná diskusia

Na konci aktivity sa žiaci vrátia k svojmu zmyslovému profilu a k jednej vybranej pracovnej situácii. Učiteľ môže viesť krátku diskusiu:

- Ktoré podmienky mi pri práci pomáhajú cítiť sa dobre a sústrediť sa?
- Čo by ma pri dlhšej práci mohlo unavovať alebo rušiť?
- Čo z môjho hodnotenia vychádza z reálnej skúsenosti a čo je zatiaľ iba predstava?
- Ktorú jednu podmienku alebo pracovnú situáciu si potrebujem overiť naživo?

Posolstvo aktivity

Pri výbere odboru nerozhoduje iba to, čo ma zaujíma. Dôležité je aj pracovné prostredie a podmienky, v ktorých budem činnosť vykonávať.

Predstava o pracovisku je iba začiatok. Najistejší obraz získam vtedy, keď si prostredie pozriem naživo, porozprávam sa s človekom z praxe alebo si bezpečne vyskúšam konkrétnu činnosť.

Odporúčanie pre učiteľa

Výsledky tejto aktivity nepoužívajte na posudzovanie zdravotnej spôsobilosti ani na definitívne vylúčenie odboru. Riadená predstava má žiakovi pomôcť vytvoriť otázky. Ak mu niektorá podmienka prekáža alebo si ju nevie predstaviť, odporučte reálne a bezpečné overenie na konkrétnom pracovisku alebo škole.

Úloha 1 – Môj zmyslový profil práce | Čas: 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Spomeň si na rôzne prostredia, ktoré poznáš zo školy, domácnosti alebo voľného času. Pri každej oblasti napíš, čo ti vyhovuje, čo je pre teba náročné a čo si ešte potrebuješ overiť. Ak ti niečo v zozname chýba, dopíš si vlastnú podmienku do prázdnych riadkov na konci. Vychádzaj zo situácií, ktoré si už naozaj zažil/a, napríklad pri vyučovaní, športe, práci v záhrade, varení, návšteve farmy alebo pri inej činnosti. Ak niečo nepoznáš, pokojne napíš „neviem – potrebujem overiť“.

Prostredie, ktoré si predstavujem: _____

Oblasť vnímania	Možné podmienky	Vyhovuje mi	Je pre mňa náročné	Potrebujem overiť
Prostredie	vnútri, vonku, striedanie prostredí			
Hmat a materiály	suroviny, pôda, rastliny, zvieratá, nástroje, vzorky			
Sluch	ticho, ľudia, zvieratá, príroda, stroje			
Čuch	neutrálne prostredie, suroviny, pôda, rastliny, zvieratá			
Zrak a svetlo	detaily, farby, obrazovky, prirodzené alebo umelé svetlo			
Teplota a počasie	teplo, chlad, vlhko, sucho, zmeny počasia			
Pohyb a telo	sedenie, státie, chôdza, jemné pohyby, sila, terén			
Tempo a kontakt	pokoj, opakovanie, zmeny úloh, ľudia, tím, samostatnosť			

Úloha 2 – Moje tri najdôležitejšie podmienky | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj zo svojich odpovedí v úlohe 1. Vyber tri podmienky, ktoré podľa teba najviac ovplyvňujú, či sa vieš pri práci cítiť dobre a sústrediť sa. Nemusia to byť iba príjemné veci – dôležité môže byť aj to, čo ti dlhodobo prekáža.

Otázka	Moja odpoveď
Pri práci potrebujem, aby...	
Dlhodobo by mi prekážalo, keby...	
Zvládnem aj náročnejšiu podmienku, ak...	

Úloha 3 – Jedna pracovná situácia všetkými zmyslami | Čas: 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vyber si jednu pracovnú situáciu z oblasti, ktorá ťa zaujíma, a predstav si, že ju vykonávaš.

Pomôže ti prehľad „Pracovné oblasti ako zmyslové situácie“ alebo karta od učiteľa. Do tabuľky napíš, čo by si vnímal/a, ako by na teba podmienky pôsobili a čo si potrebuješ overiť naživo. Pripomeň si aj svoje tri najdôležitejšie podmienky z úlohy 2. Prehľad ti poskytne učiteľ.

Pracovná oblasť alebo situácia: _____

Zmysel alebo podmienka	Čo v situácii očakávam	Ako na mňa pôsobí / čo si potrebujem overiť
Miesto	vnútri, vonku alebo striedanie prostredí	
Hmat	materiály, suroviny, rastliny, zvieratá, nástroje alebo pomôcky	
Sluch	ľudia, zvieratá, príroda, stroje alebo ticho	
Čuch	suroviny, pôda, rastliny, zvieratá alebo prevádzka	
Zrak	detaily, farby, svetlo, obrazovky alebo terén	
Teplota	teplo, chlad, vlhko, sucho alebo počasie	
Pohyb	sedenie, státie, chôdza, jemné pohyby, sila alebo terén	
Tempo a ľudia	opakované úlohy, zmeny, samostatnosť, tím alebo zákazníci	

Úloha 4 – Čo z predstavy vyplýva? | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj z toho, čo si zapísal/a v úlohe 3. Rozlišuj medzi tým, čo už poznáš z vlastnej skúsenosti, a tým, čo si iba predstavuješ. Práve veci, pri ktorých si nie si istý/istá, sú dobrým námetom na overenie v realite.

Otázka	Moja odpoveď
Čo ma na tejto situácii priťahuje?	
Čo by pre mňa mohlo byť náročné?	
Ktorú podmienku potrebujem overiť naživo?	
Aký konkrétny krok urobím a čo si pri ňom budem všímať?	

PREČO JE TOTO POVOLANIE DÔLEŽITÉ?

Atraktivita, spoločenská prestíž a význam povolání

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	90 minút (2 × 45 minút)	karty povolání, pracovné listy, písacie potreby, tabuľa	individuálna práca, skupiny po 3 – 5 žiakov, diskusia

Charakteristika

Aktivita vedie žiakov k premýšľaniu o atraktivite, spoločenskej prestíži a význame povolání v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a veterinárstve. Uvedomia si, že osobný záujem o povolanie nemusí súvisieť s jeho významom pre spoločnosť a že rôznym ľuďom môžu vyhovovať rôzne profesie.

Žiaci zároveň spoznávajú reálnu náplň vybraných povolání, potrebné zručnosti, pracovné prostredie a ich vzájomné prepojenie. Aktivita tak rozširuje ich predstavy o profesiách dôležitých pre produkciu potravín a surovín, starostlivosť o zvieratá, ochranu a obhospodarovanie lesov a výrobu bezpečných a kvalitných potravín.

Cieľom nie je presvedčiť žiakov, že všetky povolania musia považovať za rovnako atraktívne. Majú si uvedomiť, že ľudia posudzujú povolania podľa rôznych kritérií a že profesia, ktorá niekoho nezaujíma, môže inému vyhovovať a zároveň plniť dôležitú spoločenskú úlohu.

Ciele aktivity

- rozlíšiť osobnú atraktivitu, spoločenskú prestíž a spoločenský význam povolania,
- uvedomiť si, že atraktivita povolania je individuálna a závisí od záujmov, hodnôt a predstáv človeka,
- spoznať náplň vybraných povolání, ich typické činnosti, potrebné zručnosti a mieru zodpovednosti,
- pochopiť vzájomné prepojenie profesií a pomenovať dôsledky, ktoré by mohli vzniknúť, ak by sa niektoré činnosti nevykonávali,
- rozvíjať rešpekt k odlišným pracovným preferenciám a na základe nových informácií prehodnocovať vlastné predstavy o povolaniach.

Príprava aktivity

Učiteľ vyberie najmenej šesť povolání z oblastí poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a veterinárstva a pripraví k nim informačné karty. Tie by mali obsahovať stručný opis pracovných činností, potrebných vedomostí a zručností, pracovného prostredia a zodpovednosti. Na začiatku aktivity žiaci pracujú iba s názvami povolání; informačné karty dostanú až v ďalšej časti.

Pracovné listy k úlohám 1, 2 a 6 dostane každý žiak. Pri úlohách 3 až 5 postačuje jeden pracovný list pre každú skupinu.

Plná verzia aktivity je určená na približne 90 minút. Ak sa realizuje počas dvoch vyučovacích hodín, druhú hodinu možno začať dokončením úlohy 3. Pri skrátenej verzii je možné znížiť počet povolání a primerane upraviť počet výberov v úlohe 1. Záverečná diskusia je súčasťou úlohy 6.

Úvod – Čo robí povolanie atraktívnym? (10 minút).

Učiteľ položí žiakom otázku: „Čo podľa vás robí povolanie atraktívnym?“ Odpovede zapisuje na tabuľu. Žiaci môžu uvádzať napríklad výšku zárobku, pracovné prostredie, pracovný čas, spoločenské uznanie, istotu zamestnania, tvorivosť, samostatnosť, možnosť pomáhať alebo prácu s ľuďmi, zvieratami, prírodou či technológiami.

V krátkej diskusii žiaci uvažujú nad tým, prečo môže byť rovnaká vlastnosť povolania pre jedného človeka výhodou a pre iného nevýhodou. Učiteľ zdôrazní, že atraktivita povolania je individuálna a neexistuje pri nej jedna správna odpoveď.

Úloha 1 – Môj prvý dojem (10 minút).

Žiaci pracujú iba s názvami povolaní. V úlohe 1 vyberú tri povolania, ktoré ich zaujali najviac, a tri, ktoré ich zaujali najmenej. Pri každom stručne uvedú dôvod svojho výberu.

Každé povolanie môžu zaradiť iba raz. Ak niektoré povolanie nepoznajú alebo nevedia, čo si pod jeho názvom predstaviť, uvedú to v úlohe 1. Učiteľ ich prvé dojmy nehodnotí ani neopravuje; slúžia ako východisko na neskoršie porovnanie po získaní ďalších informácií.

Úloha 2 – Atraktivita, prestíž a význam nie sú to isté (10 minút).

Učiteľ predstaví tri rôzne pohľady na povolanie. Žiaci ich porovnávajú na konkrétnych príkladoch:

- Atraktivita pre mňa – Chcel/a by som toto povolanie vykonávať?
- Spoločenská prestíž – Ako vysoko je podľa mňa toto povolanie hodnotené spoločnosťou?
- Spoločenský význam – Čo by sa stalo, keby túto prácu nikto nevykonával?

Žiaci diskutujú o tom, či spoločensky významné povolanie musí mať aj vysokú prestíž a či vyššia prestíž automaticky znamená vyšší zárobok.

Učiteľ následne rozdelí žiakov do skupín po 3 – 5 a každej skupine prideli jedno povolanie z úvodnej ponuky. Ešte pred získaním informačnej karty každý žiak v úlohe 2 samostatne ohodnotí pridelené povolanie z pohľadu atraktivity, prestíže a spoločenského významu. Ak niektoré hľadisko nevie posúdiť, označí možnosť „neviem“.

Úloha 3 – Povolanie pod lupou (20 minút).

Každá skupina dostane informačnú kartu prideleného povolania. Na jej základe spoločne vypracuje úlohu 3, v ktorej uvedie hlavné pracovné činnosti, potrebné vedomosti a zručnosti, pracovné prostredie, mieru zodpovednosti, zaujímavé a náročné stránky povolania a význam výsledkov jeho práce. Ak niektorá informácia na karte chýba, žiaci uvedú, čo by ešte potrebovali zistiť; učiteľ im pomôže nejasnosti objasniť alebo overiť.

Učiteľ zároveň upozorní, že mnohé súčasné povolania v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a veterinárstve spájajú praktické činnosti s využívaním modernej techniky, digitálnych technológií, meracích a diagnostických zariadení, laboratórnych postupov, údajov a odbornej dokumentácie.

Úloha 4 – Čo by sa stalo, keby toto povolanie neexistovalo? (15 minút).

Skupina pokračuje v práci s prideleným povolaním. V úlohe 4 zaznamená, čo by sa mohlo stať po jednom dni, mesiaci a roku, ak by sa činnosti spojené s týmto povolaním nevykonávali. Pri každom dôsledku uvedie, koho alebo čo by ovplyvnil a prečo. Následne žiaci zväžia, či a akým spôsobom by bolo možné tieto činnosti nahradiť.

Učiteľ upozorní, že nejde iba o samotný názov povolania, ale najmä o činnosti, ktoré daná profesia zabezpečuje. Žiaci uvažujú, kto by ich mohol prevziať, aké vedomosti, zručnosti alebo vybavenie by na to potreboval a aké obmedzenia by pritom mohli vzniknúť. Nie všetky dôsledky sa musia prejaviť v každom časovom období.

Príklady:

- Bez pekára: Kto by zabezpečoval výrobu chleba a pečiva?
- Bez chovateľa hospodárskych zvierat: Kto by zabezpečoval každodennú starostlivosť o zvieratá a podieľal sa na produkcii mlieka, mäsa či vajec?
- Bez lesníka: Kto by zabezpečoval plánovanie starostlivosti o les, obnovu porastov, ochranu lesa a jeho udržateľné obhospodarovanie?
- Bez veterinárneho asistenta: Kto by vykonával podporné a ošetrovateľské činnosti a asistoval veterinárnemu lekárovi?

Pomocné otázky: Kto je od tejto práce závislý? Čo by sa zmenilo pre ľudí, zvieratá alebo životné prostredie? Ktoré dôsledky by sa prejavili okamžite a ktoré až po dlhšom čase? Mohol by tieto činnosti prevziať niekto iný?

Dôležité je, aby žiaci svoje úvahy vedeli zdôvodniť, nie aby našli jednu správnu odpoveď.

Úloha 5 – Nikto nepracuje sám (10 minút).

Skupiny v úlohe 5 zaznamenajú, na koho prácu ich pridelené povolanie nadväzuje a kto využíva výsledky jeho práce. Každá skupina následne stručne predstaví aspoň jedno dôležité prepojenie s iným povolaním alebo činnosťou.

Učiteľ môže na tabuli doplniť príklady vzájomných väzieb a so žiakmi diskutovať o tom, čo by sa zmenilo, ak by niektorá z činností v reťazci nebola zabezpečená:

- pestovateľ obilia → mlynár → pekár → predajca → spotrebiteľ,
- chovateľ dojníc → spracovanie mlieka → predaj → spotrebiteľ; na kontrole kvality a bezpečnosti sa podieľajú aj ďalší odborní pracovníci,
- lesník, pracovník pestovania lesa a operátor lesnej techniky → obhospodarovanie lesa a získavanie dreva → spracovanie dreva → spotrebiteľ,
- chovateľ zvierat → veterinárny lekár a veterinárny asistent → starostlivosť o zdravie a dobré životné podmienky zvierat.

Učiteľ upozorní, že ide o zjednodušené príklady, ktoré nezachytávajú všetky profesie ani všetky kroky výroby či starostlivosti. V lesníctve sa výsledky práce môžu prejavovať až po mnohých rokoch. Pri veterinárnych profesiách možno poukázať aj na súvislosť medzi zdravím zvierat, prevenciou nákaz a bezpečnosťou potravín.

Úloha 6 – Zmenil sa môj pohľad? (10 minút vrátane diskusie).

Žiak v úlohe 6 opätovne hodnotí to isté povolanie ako v úlohe 2. Porovná svoje pôvodné hodnotenie s tým, ako povolanie vníma po získaní nových informácií. Na rovnakej škále 1 – 5 alebo možnosťou „neviem“ posúdi jeho osobnú atraktivitu, spoločenskú prestíž a spoločenský význam.

Pri každom hodnotení stručne uvedie dôvod a zapíše, čo nové sa o povolani dozvedel. Následne porovná, či a v čom sa jeho pohľad zmenil. Hodnotenia sa nesčítavajú ani neslúžia na vytváranie poradia povolani.

Samostatná práca trvá približne 7 minút, spoločná diskusia 3 minúty. Učiteľ zdôrazní, že cieľom nie je, aby žiak svoj názor nevyhnutne zmenil. Dôležité je, aby ho vedel lepšie zdôvodniť a aby po získaní nových informácií presnejšie rozumel obsahu a významu daného povolania.

Žiak môže napríklad dospieť k záveru: „Toto povolanie by som stále nechcel/a vykonávať, ale teraz lepšie rozumiem tomu, čo človek robí a prečo je jeho práca dôležitá.“

Záverečná diskusia

Učiteľ podľa časových možností vyberie dve až tri otázky:

- Prečo môže rovnaké povolanie jedného človeka priťahovať a iného nie?
- Ktoré povolanie vás počas aktivity najviac prekvapilo a prečo?
- Znamená vysoká spoločenská prestíž automaticky aj veľký spoločenský význam?
- Ktoré menej viditeľné profesie sú dôležité pre výrobu potravín, zdravie zvierat alebo starostlivosť o les?
- Ktoré povolanie by ste nechceli vykonávať, ale po aktivite lepšie rozumiете jeho významu?
- O ktorom povolaní by ste sa chceli dozvedieť viac a kde by ste mohli získať ďalšie informácie?

To, že povolanie nie je atraktívne pre mňa, neznamená, že nemôže vyhovovať niekomu inému. Nižšia prestíž alebo menšia viditeľnosť profesie zároveň neznamenajú, že jej práca nie je dôležitá. Za výrobou potravín, starostlivosťou o zdravie zvierat a obhospodarovaním krajiny stojí množstvo vzájomne prepojených povolani.

Pri výbere povolania je dôležité vedieť, čo človek skutočne robí, aké vedomosti a zručnosti využíva a či daný spôsob práce zodpovedá mojim záujmom, schopnostiam a predpokladom.

Odporúčanie pre učiteľa

Osobné preferencie žiakov nehodnotte ako správne alebo nesprávne. Ak žiak niektoré povolanie odmieta, pýtajte sa, čo mu na ňom nevyhovuje, čo o jeho náplni vie a či by rovnaké podmienky mohli vyhovovať niekomu inému. Nevedte žiakov k vopred očakávanému hodnoteniu ani k predstave, že všetky profesie majú rovnaké pracovné podmienky.

Pri stereotypných výrokoch, napríklad „to môže robiť každý“, „je to iba manuálna práca“ alebo „iba sa stará o zvieratá“, vedte žiakov k premýšľaniu o potrebných vedomostiach, zručnostiach, zodpovednosti a možných dôsledkoch chýb. Cieľom je, aby si vytvorili realistickejšiu predstavu o obsahu povolania na základe informácií, nie aby svoj názor menili pod tlakom.

Úloha 1 – Môj prvý dojem | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Pozri si iba názvy povolání z ponuky. Vyber tri povolania, ktoré ťa zaujali najviac, a tri, ktoré ťa zaujali najmenej. Každé povolanie uveď iba raz a stručne napíš, prečo si ho vybral/a. Hodnot' svoj prvý dojem a osobný záujem, nie význam povolania pre spoločnosť. Ak niektoré povolanie nepoznáš, uveď to.

Tri povolania, ktoré ma z ponuky najviac zaujali

Povolanie	Prečo ma zaujíma

Tri povolania, ktoré ma z ponuky najmenej zaujali

Povolanie	Čo ma na ňom zatiaľ neláka alebo čo nepoznám

Aj keď ťa zaujímajú všetky povolania, môžeš rozlíšiť, ktoré ťa lákajú viac a ktoré menej. Záujem sa môže po získaní informácií zmeniť, ale nemusí.

Úloha 2 – Atraktivita, prestíž a význam | Čas: 10 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Pri spoločnej diskusii rozlišuj tri pohľady na povolanie – jeho atraktivitu pre teba, spoločenskú prestíž a spoločenský význam. Tieto pohľady sa môžu líšiť. Povolanie môže byť pre spoločnosť veľmi dôležité, aj keď by si ho ty sám/sama nechcel/a vykonávať.

Hľadisko	Otázka, ktorá mi pomáha porozumieť
Atraktivita pre mňa	Chcel/a by som toto povolanie vykonávať?
Spoločenská prestíž	Aké uznanie má podľa môjho názoru toto povolanie v spoločnosti?
Spoločenský význam	Prečo je toto povolanie dôležité a čo by sa stalo, keby sa jeho činnosti nevykonávali?

Moje hodnotenie pred spoznávaním povolania

Učiteľ prideli tvoj skupine jedno povolanie z úvodnej ponuky. Zapiš jeho názov. Ešte pred čítaním informačnej karty označ pri každom hľadisku svoje hodnotenie alebo možnosť „neviem“.

Názov povolania:

Škála: 1 = veľmi nízke, 2 = nízke, 3 = stredné, 4 = vysoké, 5 = veľmi vysoké hodnotenie daného hľadiska. Možnosť „neviem“ označ vtedy, ak zatiaľ nemáš dostatok informácií na posúdenie.

Hľadisko	Zakrúžkuj jednu možnosť
Atraktivita pre mňa	1 2 3 4 5 neviem
Spoločenská prestíž podľa môjho názoru	1 2 3 4 5 neviem
Spoločenský význam	1 2 3 4 5 neviem

Toto hodnotenie si odlož. V úlohe 6 sa k rovnakému povolaniu vrátiš a porovnáš, či sa po získaní nových informácií tvoj pohľad zmenil. Číselné hodnotenia sa nesčítavajú ani neslúžia na vytváranie poradia „lepších“ a „horších“ povolanií.

Úloha 3 – Povolanie pod lupou | Čas: 20 minút

Skupina/mená: _____

Trieda: _____

Skúmané povolanie: _____

Prečítajte si informačnú kartu prideleného povolania a spoločne zapíšte stručné odpovede. Vychádzajte z informácií uvedených na karte. Ak niektorý údaj chýba, napíšte „potrebujeme zistiť“ a požiadajte učiteľa o pomoc s jeho overením.

Čo skúmame	Naše zistenia
Čo človek v tomto povolaní robí? Uveďte 2 – 3 typické pracovné činnosti.	
Čo musí vedieť a zvládať? Uveďte potrebné vedomosti a zručnosti.	
Kde, s čím a s kým pracuje? Uveďte pracovné prostredie, ľudí, zvieratá, materiály alebo techniku.	
Za čo zodpovedá? Koho alebo čo môže svojou prácou ovplyvniť?	
Čo môže byť na tomto povolaní zaujímavé?	
Čo môže byť na tomto povolaní náročné?	
Kto využíva alebo potrebuje výsledky tejto práce?	

Úloha 4 – Čo by sa stalo bez tejto práce? | Čas: 15 minút

Skupina/mená: _____

Trieda: _____

Skúmané povolanie: _____

Pokračujte v práci s povolaním z úlohy 3. Predstavte si, že činnosti spojené s týmto povolaním nikto nevykonáva. Pri každom časovom období uveďte jeden možný dôsledok a stručne vysvetlite, koho alebo čo by ovplyvnil a prečo. Ak sa dôsledok v danom období ešte nemusí prejaviť, uveďte to. Vaše odpovede majú byť odôvodnené úvahy, nie presné predpovede.

Čas	Čo by sa mohlo stať?	Koho alebo čo by to ovplyvnilo a prečo?
Po jednom dni		
Po jednom mesiaci		
Po jednom roku		

Dá sa táto práca nahradiť?

Predstavte si, že činnosti tohto povolania prevezme niekto iný. Premýšľajte, kto by ich mohol vykonávať, aké vedomosti, zručnosti alebo vybavenie by na to potreboval a aké obmedzenia by pri tom mohli vzniknúť.

Pamätajte, že zmena názvu povolania neznamena, že jeho činnosti a zodpovednosť prestanú byť potrebné.

Otázka	Naša odpoveď
Kto by mohol prevziať niektoré činnosti tohto povolania a ktoré?	
Čo by na to potreboval? Uveďte potrebné vedomosti, zručnosti, čas alebo vybavenie.	
Ktoré činnosti by bolo ťažké nahradiť a prečo?	

Úloha 5 – Nikto nepracuje sám | Čas: 10 minút

Skupina/mená: _____

Trieda: _____

Skúmané povolanie: _____

Vychádzajte zo zistení z úloh 3 a 4. Zapište, s ktorými profesiami alebo činnosťami je vaše povolanie prepojené a kto využíva výsledky jeho práce. Jedna odpoveď môže zahŕňať viac profesií. Nejde vždy o jednoduchý reťazec – viaceré povolania môžu na seba nadväzovať alebo spolupracovať súčasne.

Vzťah k nášmu povolaniu	Kto a ako s ním súvisí
Na koho prácu nadväzujeme? Kto dodáva to, čo potrebujeme?	
S kým pri práci spolupracujeme?	
Kto využíva výsledky našej práce? Môže ísť o profesiu, zákazníka, spotrebiteľa alebo verejnosť.	

Jeden dôležitý vzťah

Vyberte z tabuľky jeden dôležitý vzťah a doplňte vety. Pomôžu vám pri krátkom predstavení vašej skupiny.

Naša práca je dôležitá pre ...	
Ak by sa táto práca nevykonávala, pre tohto človeka alebo skupinu by to znamenalo...	

Predstavenie skupiny: Približne za jednu minútu predstavte názov povolania, jeden dôležitý vzťah k inej profesii alebo činnosti a jeden možný dôsledok, ak by sa jeho práca nevykonávala. Ostatné skupiny počúvajú a učiteľ na tabuli zaznamenáva a prepája spoločné zistenia.

Úloha 6 – Zmenil sa môj pohľad? | Čas: 10 minút vrátane diskusie**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____**Skúmané povolanie:** _____

Pracuj opäť samostatne a hodnotíš to isté povolanie ako v úlohe 2. Prepíš svoje pôvodné hodnotenie a potom doplň nové hodnotenie po získaní ďalších informácií. Svoj názor nemusíš zmeniť. Pri každom novom hodnotení stručne uveď dôvod.

Použi rovnakú škálu ako v úlohe 2:

1 = veľmi nízke, 2 = nízke, 3 = stredné, 4 = vysoké, 5 = veľmi vysoké.

Ak nemáš dostatok informácií na posúdenie, označ „neviem“.

Hľadisko	Predtým (z úlohy 2)	Teraz (1 – 5 / neviem)	Prečo to teraz hodnotím takto?
Atraktivita pre mňa			
Spoločenská prestíž podľa môjho názoru			
Spoločenský význam			

Čo som si uvedomil/a

Otázka	Moja odpoveď
Čo nové som sa o tomto povolaní dozvedel/a?	
Zmenil sa môj prvý dojem o tomto povolaní? Prečo áno alebo prečo nie? Pozri sa na svoje odpovede v úlohe 2 a prípadne aj v úlohe 1.	
Čo som sa ešte chcel/a o tomto povolaní dozvedieť a kde môžem tieto informácie získať?	

EXKURZIA

Spoznávame povolania priamo na pracovisku

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	príprava 45 minút návšteva 90 – 180 minút reflexia 45 minút	pracovné listy, podklady pracoviska, písacie potreby, pevná podložka	individuálna a tímová práca, pozorovanie, rozhovor, diskusia

Charakteristika

Exkurzia umožňuje žiakom spoznávať svet práce priamo v reálnom pracovnom prostredí. Žiaci pozorujú pracovisko, ľudí pri práci, používané stroje a technológie, pracovné podmienky, organizáciu práce a výsledky jednotlivých činností. Získané poznatky následne prepájajú so svojimi záujmami, schopnosťami a predstavami o budúcom profesijnom smerovaní.

Pred exkurziou si žiaci ujasnia, čo chcú o pracovisku a povolaniach zistiť. Počas návštevy cielene pozorujú, kladú otázky a zaznamenávajú získané informácie. Po návrate porovnávajú svoje pôvodné predstavy s tým, čo skutočne videli a dozvedeli sa.

Cieľom exkurzie je vytvárať realistickú predstavu o povolaniach a pracovnom prostredí, vrátane ich zaujímavých aj náročných stránok, nie prezentovať pracovisko ako ideálne miesto na prácu.

Ciele aktivity

- spoznať pracovné prostredie, vybrané povolania a typické pracovné činnosti na konkrétnom pracovisku,
- identifikovať potrebné vedomosti, zručnosti, pracovné podmienky a mieru zodpovednosti pri jednotlivých povolaniach,
- pochopiť vzájomnú spoluprácu profesií a význam technológií pri výkone práce,
- rozvíjať schopnosť cielene pozorovať, kladť otázky a odlišovať zistené informácie od vlastných predpokladov,
- porovnať svoje pôvodné predstavy s reálnou skúsenosťou a pomenovať, ktoré prvky pracovného prostredia a práce mu vyhovujú alebo nevyhovujú,
- získať informácie o možnostiach prípravy na povolanie a určiť si ďalší krok pri overovaní svojho profesijného záujmu.

Výber pracoviska

Vhodným miestom na exkurziu môže byť napríklad farma, sad, vinohrad, skleník, pekáreň, mliekareň alebo iný potravinársky podnik, lesný podnik, lesná škôlka, veterinárna ambulancia či laboratórium. Učiteľ by mal uprednostniť pracovisko, ktoré umožní žiakom primerane ich veku spoznať reálny pracovný proces, viacero pracovných činností a podľa možností aj rôzne profesie.

Pri žiakoch 8. a 9. ročníka možno exkurziu výraznejšie prepojiť aj s možnosťami ďalšieho vzdelávania a prípravy na povolanie. Dĺžka návštevy sa prispôsobí podmienkam pracoviska; čas presunu sa do nej nezapočítava. Organizáciu a obsah exkurzie si učiteľ s hosťiteľským pracoviskom dohodne vopred.

Učiteľ hosťiteľovi vopred vysvetlí, že hlavným cieľom exkurzie je spoznávanie povolání a pracovného prostredia. Dohodne program, počet a vek žiakov, veľkosť skupín, spôsob sprevádzania, priestor na otázky a možnosti zapojenia všetkých žiakov.

Vopred si overí najmä:

- ktoré priestory, pracovné činnosti a profesie možno žiakom predstaviť,
- kto bude skupinu sprevádzať a s ktorými pracovníkmi bude možné uskutočniť krátky rozhovor,
- aké bezpečnostné a hygienické pravidlá platia, ktoré priestory sú neprístupné a aké oblečenie alebo ochranné pomôcky sú potrebné,
- kedy si môžu žiaci bezpečne zapisovať poznámky a či je povolené fotografovanie alebo iná dokumentácia,
- ktoré témy alebo situácie nie sú pre návštevníkov vhodné a aký bude náhradný program v prípade obmedzenia prevádzky.

Pri veterinárnom pracovisku sa vopred dohodnú iba vekovo a bezpečnostne vhodné ukážky a priestory. Žiaci sa nedotýkajú zvierat, surovín ani zariadení bez výslovného súhlasu zodpovednej osoby. Rozhovory s pracovníkmi prebiehajú v dohodnutom čase, nie počas činností, ktoré vyžadujú ich plné sústredenie.

Ako aktivitu realizovať – pred exkurziou

Úloha 1 – Čo vieme a čo očakávame? (20 minút).

Žiaci si najprv približne 10 minút spoločne vyhľadajú základné informácie o pracovisku z jeho oficiálnej webovej stránky alebo z podkladov poskytnutých hosťiteľom. Každý žiak si v úlohe 1 zapíše, čím sa pracovisko zaoberá, aký je výsledok jeho činnosti a z akého zdroja informácie čerpal.

V ďalších 10 minútach si každý vyberie jedno povolanie, s ktorým sa podľa svojho očakávania môže počas exkurzie stretnúť, a zapíše tri vlastné predstavy o jeho pracovných činnostiach, pracovnom prostredí a potrebných zručnostiach. Učiteľ upozorní, že ide o predbežné predstavy, ktoré si žiaci počas exkurzie overia.

Úloha 2 – Pripravujeme otázky a pozorovacie tímy (25 minút).

Učiteľ rozdelí triedu do tímov po 3 – 5 žiakoch. Každý tím si v úlohe 2 zvolí hlavné zameranie pozorovania a pripraví tri otázky, na ktoré chce počas exkurzie získať odpoveď. Na prípravu otázok a rozdelenie úloh v tíme je určených približne 15 minút.

Zvyšných 10 minút učiteľ využije na spoločný výber najdôležitejších otázok, vysvetlenie programu exkurzie a pripomenutie organizačných, bezpečnostných a hygienických pravidiel.

Tímy sa môžu zamerať napríklad na povolania a pracovné činnosti, technológie, pracovné prostredie, potrebné vedomosti a zručnosti alebo spoluprácu medzi profesiami. Pri menšom počte žiakov možno viaceré oblasti spojiť.

Pracovné listy k úlohám 1, 5 a 6 dostane každý žiak, pracovný list k úlohe 2 postačuje jeden na tím. Pracovné listy k úlohám 3 a 4 učiteľ rozdelí medzi tímy podľa ich zamerania. Po návrate z exkurzie si tímy svoje zistenia navzájom predstavujú, preto nie je potrebné, aby každý tím spracoval všetky oblasti.

Ako aktivitu realizovať – počas exkurzie

Návšteva trvá približne 90 – 180 minút podľa dohody s hosťiteľským pracoviskom. Zahŕňa privítanie a poučenie, prehliadku pracoviska, ukážky pracovných činností, rozhovor s

pracovníkom a priestor na doplňujúce otázky. Úlohy 3 a 4 žiaci plnia priebežne počas návštevy. Poznámky si zapisujú iba na bezpečnom mieste alebo bezprostredne po ukážke.

Úloha 3 – Čo vidím, počujem a potrebujem overiť?

Tímy v úlohe 3 rozlišujú, čo priamo pozorovali, čo im vysvetlil pracovník a čo ešte potrebujú overiť. Spoločne sa pokúsia zaznamenať aspoň tri povolania. Ak pracovisko predstaví menej profesií, uvedú iba tie, s ktorými sa skutočne stretli. Ak nepoznajú názov povolania, zapíšu jeho činnosť a názov si neskôr overia.

Príklad: Vidím, že pracovník kontroluje údaje na monitore. Dozvedel/a som sa, že systém sleduje teplotu. Potrebujem zistiť, kto rozhoduje o ďalšom postupe pri zistenej odchýlke.

Učiteľ upozorní, že jedno pozorovanie nemusí vystihovať celý pracovný deň ani všetky pracoviská danej profesie.

Úloha 4 – Pracovný proces a technológia pod lupou

Tímy s príslušným zameraním v úlohe 4 zaznamenávajú tri nadväzujúce kroky vybraného pracovného procesu. Pri každom uvedú, kto ho vykonáva a aké vedomosti alebo zručnosti sú pri ňom potrebné.

Následne si vyberú jedno zariadenie, nástroj alebo digitálny systém a zistia, na čo slúži, čo pracovníkovi uľahčuje a ktoré rozhodnutia alebo činnosti zostávajú na človeku.

Žiaci môžu sledovať napríklad cestu suroviny, výrobku, rastliny, zvieratá alebo informácie. V pekárni môže ísť o príjem surovín, prípravu cesta a pečenie, na farme o starostlivosť o zvieratá a získavanie produkcie, v lese o vybraný postup obnovy alebo merania porastu a vo veterinárnej ambulancii o dohodnutú časť starostlivosti o zviera.

Učiteľ upozorní, že nie všetky pracovné procesy prebiehajú ako jednoduchý sled krokov. Niektoré činnosti, napríklad kontrola, meranie alebo starostlivosť, sa môžu opakovať priebežne.

Rozhovor s pracovníkom (5 – 10 minút v rámci návštevy).

Žiaci kladú vybrané otázky pripravené v úlohe 2 a zapisujú si stručné odpovede. Učiteľ koordinuje poradie otázok, aby sa zbytočne neopakovali.

Otázky môžu smerovať na pracovné činnosti, potrebné vedomosti a zručnosti, spoluprácu s ďalšími profesiami, využívanie technológií, zodpovednosť, zaujímavé a náročné stránky práce alebo potrebné vzdelanie. Pracovník nemusí odpovedať na osobné alebo prevádzkovo citlivé otázky.

Príklady otázok:

- Čo sa vo vašej práci mení počas dňa alebo roka?
- Čo ste sa museli naučiť až v praxi?
- Čo ľudia o vašom povolaní často nevedia?
- Ktoré rozhodnutia musí robiť človek aj pri využívaní automatizácie?
- Aké vzdelanie alebo odborná príprava sú potrebné?
- Čo by ste odporučili žiakovi, ktorý o tomto povolaní uvažuje?

Špecifiká podľa oblasti

Učiteľ vyberie zameranie a otázky podľa navštíveného pracoviska. Nie je potrebné pokryť všetky oblasti pri jednej exkurzii.

Oblasť	Na čo sa zamerať	Príklady doplňujúcich otázok
Poľnohospodárstvo	Sezónnosť práce, vplyv počasia, starostlivosť o rastliny a zvieratá, mechanizácia, automatizácia a práca s údajmi.	Čo sa vo vašej práci mení počas roka? Ktoré údaje sledujete? Čo vykonáva technika a čo musí posúdiť človek?
Potravinárstvo	Cesta suroviny k výrobku, hygiena, technologické postupy, kontrola kvality a bezpečnosti, automatizácia a spolupráca profesií.	Ako kontrolujete suroviny a hotové výrobky? Čo sa deje, ak zistíte odchýlku? Kto rozhoduje o ďalšom postupe?
Lesníctvo	Obnova a ochrana lesa, dlhodobý charakter práce, stav porastov, práca v teréne, meranie, evidencia, mapy a technika.	Podľa čoho hodnotíte stav lesa? Kedy sa prejaví výsledky vašej práce? Ktoré rozhodnutia majú dlhodobý vplyv?
Veterinárstvo	Rozdelenie pracovných úloh, starostlivosť o zvieratá, hygiena, diagnostika, komunikácia a zodpovednosť jednotlivých profesií.	Kto vykonáva jednotlivé činnosti? Ako spolupracujú jednotlivé profesie pri starostlivosti o zviera? Ako prispôbujete postup správaniu a stavu zvierat?

Možné varianty a rozšírenia

Profesijné stanovišťa

Po dohode s hosťiteľom sa malé skupiny presúvajú približne každých 10 – 15 minút medzi stanovišťami zameranými napríklad na pracovníka, technológiu, pracovný proces, kontrolu kvality alebo možnosti vzdelávania. Počet a obsah stanovišť sa prispôbi podmienkam pracoviska a možnostiam sprevádzania.

Pátracia úloha alebo jedno povolanie do hĺbky

Tím môže počas exkurzie hľadať napríklad menej známu profesiu, príklad spolupráce viacerých pracovníkov alebo činnosť, ktorá spája praktické zručnosti s odbornými vedomosťami. Namiesto širšieho pozorovania sa môže dvojica alebo tím zamerať na jedno povolanie a po návrate spracovať jeho stručnú profesijnú kartu.

Predstava verzus realita

Po návrate môžu žiaci porovnať svoje pôvodné anonymné výroky s tým, čo počas exkurzie zistili, a zaradiť ich do kategórií „potvrdilo sa“, „bolo to inak“ alebo „stále nevieme“.

Fotografia alebo náčrt

Ak je fotografovanie povolené, žiaci môžu k vybranej snímke doplniť päť vecí, ktoré z fotografie nevidno, napríklad potrebné vedomosti, zručnosti, zodpovednosť alebo rozhodovanie pracovníka. Alternatívou môže byť jednoduchý náčrt pracoviska alebo pracovného procesu.

Jednotlivé varianty môžu nahradiť vybrané časti základného postupu alebo slúžiť ako jeho rozšírenie. Voliteľným výstupom môže byť napríklad plagát, prezentácia, reportáž, mapa pracovného procesu alebo profesijná karta. Nie je potrebné realizovať všetky výstupy.

Ako aktivitu realizovať – po návrate

Úloha 5 – Predstava a skutočnosť (15 minút)

Každý žiak sa v úlohe 5 vráti k trom predstavám z úlohy 1. Pri každej uvedie, čo sa počas exkurzie potvrdilo, čo bolo inak a čo zostalo neoverené. Svoje zistenie podloží konkrétnym pozorovaním alebo informáciou od pracovníka.

Ak sa počas návštevy s vybraným povolaním nestretol a nezískal o ňom dostatok informácií, označí svoju predstavu ako neoverenú a odpoveď nedoplňa odhadom.

Zdieľanie tímových zistení (15 minút)

Tímy stručne predstavia zistenia z úloh 2 až 4. Každý tím uvedie jedno dôležité zistenie, na čom je založené, a jednu otázku, ktorá zostala otvorená. Učiteľ následne zhrnie hlavné poznatky o povolaniach, pracovných činnostiach, technológiách, pracovných podmienkach a vzájomnom prepojení profesií. Čas na prezentáciu prispôsobí počtu tímov.

Úloha 6 – Čo mi vyhovuje a čo urobím ďalej? (15 minút)

Žiak si v úlohe 6 vyberie jedno povolanie, ktoré bolo počas exkurzie skutočne predstavené, a zamyslí sa nad tým, ako mu vyhovuje jeho spôsob práce a pracovné podmienky. Hodnotí samotné povolanie, nie sympatie ku konkrétnemu pracovníkovi.

Ak niektorú stránku povolania nevie posúdiť, označí „neviem / nezažil/a som“. Na záver si zapíše jednu informáciu, ktorú si chce ešte overiť, a konkrétny ďalší krok, ako ju získa.

Samostatná práca trvá približne 10 minút, posledných 5 minút je určených na spoločnú diskusiu.

Záverečná diskusia

Učiteľ vyberie dve až tri otázky podľa priebehu exkurzie a zistení žiakov:

- Čo bolo iné, než ste si pred návštevou predstavovali, a na základe čoho to viete?
- Ktoré povolanie ste si pred exkurziou takmer neuvedomovali?
- Čo počas práce zabezpečovala technológia a čo musel naďalej posúdiť alebo vykonať človek?
- Ktoré vedomosti a zručnosti sa opakovali pri viacerých povolaniach?
- Čo by vám na takomto spôsobe práce vyhovovalo a čo by ste si ešte potrebovali overiť?
- Aké vzdelanie a praktické zručnosti sú potrebné pre povolanie, ktoré vás zaujalo?

Posolstvo aktivity

Po exkurzii lepšie rozumiem tomu, čo ľudia na pracovisku robia, aké vedomosti a zručnosti využívajú, ako spolupracujú a ako pri práci využívajú technológie. Dokážem tiež pomenovať, čo by mi na danom spôsobe práce vyhovovalo a čo si o povolani ešte potrebujem zistiť.

Odporúčanie pre učiteľa

Úspech exkurzie neposudzujte podľa toho, koľko žiakov prejaví záujem o predstavené povolania. Dôležité je, aby si žiaci vytvorili realistickejšiu predstavu o práci a vedeli lepšie zdôvodniť svoje vlastné preferencie. Rešpektujte, že ich názor sa nemusí zmeniť.

Zdôraznite rozdiel medzi konkrétnym pracoviskom a povolaním ako takým. Jedna návšteva nemôže ukázať všetky pracovné situácie, sezónne rozdiely ani možné pracovné režimy.

Počas prehliadky žiakov nezaťažujte nadmerným zapisovaním. Uprednostnite bezpečné pozorovanie, krátke poznámky a následné spoločné spracovanie zistení. Informácie o konkrétnych študijných odboroch, školách a možnostiach prípravy na povolanie je vhodné po návrate overiť z ďalších zdrojov. Skúsenosť jedného pracovníka predstavuje jeho vlastnú profesijnú cestu, nie úplný prehľad všetkých možností vzdelávania.

Úloha 1 – Čo vieme a čo očakávame? | pred návštevou – 20 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____**Pracovisko:** _____**Dátum:** _____

Najprv si pozrite oficiálnu webovú stránku pracoviska alebo podklady od učiteľa a zapíšte základné informácie spolu so zdrojom. Potom samostatne opíš svoje predstavy o jednom povolaní, s ktorým sa podľa teba môžete počas exkurzie stretnúť.

Základná informácia	Čo sme zistili
Čím sa pracovisko zaoberá? Čo vyrába alebo aké služby poskytuje?	
S čím sa na pracovisku pracuje a aké profesie tam očakávame?	
Zdroj informácií Názov webovej stránky alebo podkladu.	

Moje predstavy pred návštevou**Povolanie, ktoré očakávam:** _____

Myslím si, že človek v tomto povolaní...	Moja zatiaľ neoverená predstava
1. Najčastejšie vykonáva tieto pracovné činnosti:	
2. Pracuje v tomto prostredí a s týmito ľuďmi, materiálmi či zariadeniami:	
3. Potrebuje tieto vedomosti a zručnosti:	

Tento pracovný list si odlož. Po návrate z exkurzie sa k svojim predstavám vrátiš v úlohe 5 a porovnáš ich s tým, čo si skutočne videl/a a dozvedel/a.

Úloha 2 – Naše otázky a zameranie | pred návštevou – 25 minút

Skupina/mená: _____	Trieda: _____
Pracovisko: _____	Dátum: _____

Vyberte si s učiteľom hlavné zameranie tímu a pripravte tri otázky, na ktoré chcete počas exkurzie získať odpoveď. Otázky položte dohodnutému pracovníkovi. Odpovede zapisujte stručne a iba na bezpečnom mieste. Ak odpoveď nezískate, označte ju ako „nezistené“.

Zameranie tímu – zakrúžkujte: povolania / pracovné činnosti / technológie / pracovné prostredie / vedomosti a zručnosti / prepojenie profesií

Inšpirácia na otázky: Čo bežne robíte? S kým spolupracujete? Čo musíte vedieť a zvládať? Aké zariadenia alebo technológie používate? Čo je na vašej práci zaujímavé a čo náročné? Aké vzdelanie alebo odbornú prípravu potrebujete?

Naša otázka – pred návštevou	Odpoveď a kto ju poskytol – počas návštevy
1.	
2.	
3.	

Ako si rozdelíme prácu

Úloha v tíme	Kto ju zabezpečí
Kladenie otázok	
Zapisovanie a dopĺňanie poznámok	
Predstavenie zistení po návrate	

Všetci členovia tímu počas exkurzie pozorujú a prispievajú k spoločným zisteniam. Pri prehliadke dodržiavajte pokyny sprievodcu a otázkami neprerušujte pracovníka pri činnosti, ktorá vyžaduje jeho sústredenie.

Úloha 3 – Povolania na pracovisku | počas návštevy

Skupina/mená: _____

Trieda: _____

Pracovisko: _____

Dátum: _____

Zaznamenajte najviac tri povolania alebo pracovné pozície, s ktorými sa počas návštevy stretnete. Vychádzajte z vlastného pozorovania a z informácií pracovníkov. Ak názov povolania nepoznáte, zapíšte jeho činnosť a názov si neskôr overte. Ak spoznáte menej ako tri profesie, zostávajúce riadky nechajte prázdne.

Povolanie / pracovná pozícia	Čo človek robí a s čím pracuje	Čo musí vedieť a zvládať

Rozlišujeme pozorovanie, informáciu a otázku

Spôsob získania informácie	Jeden konkrétny príklad
VIDÍM Čo sme priamo pozorovali?	
POČUJEM Čo nám vysvetlil pracovník?	
PÝTAM SA Čo ešte potrebujeme zistiť alebo overiť?	

Čo nás najviac zaujalo alebo prekvapilo?

Úloha 4 – Pracovný proces a technológia | počas návštevy**Skupina/mená:** _____**Trieda:** _____**Pracovisko:** _____**Dátum:** _____

Vyberte si jednu pracovnú činnosť, ktorú ste počas exkurzie videli alebo vám ju pracovník vysvetlil, a zachyťte tri nadväzujúce kroky. Nemusí ísť o celý pracovný alebo výrobný proces.

Ak niektorú časť nepoznáte, opýtajte sa alebo ju označte ako „nezistené“. Ak sa niektoré činnosti opakujú alebo prebiehajú súčasne, uveďte to.

Pozorovaná činnosť: _____

Krok – čo sa deje	Kto ho vykonáva	Aké vedomosti alebo zručnosti potrebuje
1.		
2.		
3.		

Jedna technológia, zariadenie alebo nástroj

Čo zistujeme	Naše zistenie
Názov alebo stručný opis a účel použitia	
Čo človeku pri práci uľahčuje	
Čo musí človek stále vykonať, posúdiť alebo rozhodnúť	
Aké vedomosti alebo zručnosti potrebuje pri používaní	

Ak počas exkurzie nebola vhodná technológia, zariadenie alebo nástroj predstavený, označte túto časť ako „nezistené“. Uveďte, koho alebo kde by ste sa na tieto informácie mohli neskôr opýtať:

Úloha 5 – Predstava a skutočnosť | po návrate – 15 minút

Meno a priezvisko: _____	Trieda: _____
Pracovisko: _____	Dátum: _____
Povolanie z úlohy 1: _____	

Vráť sa k trom predstavám z úlohy 1 a stručne ich prepíš do prvého stĺpca. Porovnaj ich s tým, čo si počas exkurzie videl/a alebo sa dozvedel/a od pracovníkov. Do posledného stĺpca napíš „potvrdilo sa“, „bolo to inak“ alebo „stále neviem“ a svoj záver stručne zdôvodni.

Pred návštevou som si myslel/a...	Čo som videl/a alebo sa dozvedel/a a od koho	Ako sa zmenila moja predstava
1.		
2.		
3.		

Čo zostalo otvorené

Otázka	Moja odpoveď
Čo ma počas exkurzie najviac prekvapilo?	
Čo ešte neviem a ako si to môžem overiť?	

Ak sa vybrané povolanie počas exkurzie nepredstavilo alebo si o ňom nezískal/a dostatok informácií, označ ho ako „neoverené“. Rovnako hodnotným výsledkom je potvrdenie pôvodnej predstavy, jej spresnenie alebo zistenie, že potrebuješ viac informácií.

Úloha 6 – Čo mi vyhovuje a čo ďalej? | po návrate – 15 minút**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____**Pracovisko:** _____**Dátum:** _____**Vybrané povolanie:** _____

Vyber si jedno povolanie, ktoré bolo počas exkurzie predstavené. Pri každej podmienke označ jednu možnosť podľa toho, ako by ti daný spôsob práce vyhovoval. Hodnot' povolanie vo vzťahu k sebe, nie konkrétneho pracovníka. Ak podmienku nevieš posúdiť, označ „neviem / nezažil/a som“.

Podmienka pri tomto povolaní	Vyhovovala by mi	Neviem / nezažil/a som	Skôr by mi nevyhovovala
Pracovné prostredie	☐	☐	☐
Množstvo pohybu a fyzická záťaž	☐	☐	☐
Kontakt s ľuďmi, zvieratami alebo rastlinami	☐	☐	☐
Práca s technikou, nástrojmi alebo údajmi	☐	☐	☐
Nároky na presnosť a zodpovednosť	☐	☐	☐
Miera tímovej a samostatnej práce	☐	☐	☐
Pracovný čas, tempo a režim práce	☐	☐	☐

Môj ďalší krok

Otázka	Moja odpoveď
Čo by mi na tomto povolaní najviac vyhovovalo a čo menej? Prečo?	
Čo si ešte chcem overiť o práci alebo potrebnom vzdelaní?	
Ako to zistím a na koho sa môžem obrátiť?	

Samostatná práca trvá približne 10 minút, spoločná diskusia 5 minút. Jedna exkurzia neukazuje všetky podoby povolania, preto sa tvoj názor môže po získaní ďalších skúseností a informácií meniť.

ČLOVEK ALEBO TECHNOLOGIE?

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	45 minút	pracovný list, pero; prípadne fotografie technológií	samostatná práca, dvojice a diskusia

Charakteristika

Aktivita vedie žiakov k premýšľaniu o tom, ako sa pri práci v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a veterinárstve dopĺňajú človek a technológie. Žiaci posudzujú konkrétne pracovné činnosti a rozlišujú, čo môže vykonať technológia, čo zostáva úlohou človeka a pri čom je potrebná ich spolupráca.

Uvedomia si, že moderné technológie menia spôsob práce a môžu ju uľahčiť, zrýchliť alebo spresniť, no pri mnohých činnostiach zostávajú dôležité odborné vedomosti, posúdenie situácie, kontrola a zodpovednosť človeka. Aktivita nie je zameraná na predpovedanie zániku povolání.

Ciele aktivity

- rozpoznať príklady využitia technológií v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesníctve a veterinárstve,
- rozlíšiť, ktoré pracovné činnosti vykonáva človek, technológia alebo človek v spolupráci s technológiou,
- pomenovať, aké vedomosti a zručnosti človek potrebuje pri používaní technológií a čo musí pri práci posúdiť, rozhodnúť alebo skontrolovať.

Ako aktivitu realizovať

Úvod (5 minút)

Učiteľ sa žiakov opýta, pri ktorých pracovných činnostiach dnes ľuďom pomáhajú stroje, zariadenia alebo digitálne technológie. Na konkrétnom príklade ukáže, že technológia a človek často plnia rozdielne, ale vzájomne sa dopĺňajúce úlohy.

Príklad: Senzor upozorní chovateľa na zmenu správania zvierat. Chovateľ informáciu vyhodnotí, zviera skontroluje a rozhodne o ďalšom postupe.

Úloha 1 – Kto vykoná činnosť? (15 minút)

Žiaci pri štyroch situáciách v úlohe 1 určia, či danú činnosť vykonáva najmä človek, technológia, človek a technológia spoločne alebo či na rozhodnutie potrebujú viac informácií. Svoj výber stručne zdôvodnia. Následne si vo dvojiciach porovnajú odpovede a zamyslia sa nad tým, ktoré podmienky alebo informácie by mohli ich rozhodnutie zmeniť.

Úloha 2 – Človek a technológia v jednom povolaní (15 minút)

Dvojica si vyberie jedno povolanie z oblasti, ktorá ju zaujíma, napríklad pekára, chovateľa hospodárskych zvierat, lesníka alebo veterinárneho technika. V úlohe 2 zapíše tri typické pracovné činnosti. Pri každej uvedie, ako môže pomôcť technológia a čo musí vykonať, posúdiť, rozhodnúť alebo skontrolovať človek. Ak povolanie alebo konkrétnu činnosť nepozná dostatočne, zapíše, čo si potrebuje overiť.

Úloha 3 – Čo som zistil/a? (10 minút)

Každý žiak dokončí dve záverečné vety v úlohe 3. Pri spoločnej diskusii učiteľ vyberie dve odlišné odpovede z úlohy 1 a so žiakmi rozoberie, prečo sa ich hodnotenie môže líšiť a ktoré podmienky by mohli výsledok zmeniť.

Odporúčanie pre učiteľa

Za správne nepovažujte iba odpovede „človek“ alebo „technológia“. Pri mnohých pracovných činnostiach je najpresnejšou odpoveďou ich spolupráca alebo potreba ďalších informácií. Výsledok môže závisieť od použitej technológie, konkrétneho pracoviska a pracovných podmienok.

Pri veterinárnych príkladoch dôsledne rozlišujte medzi údajom alebo upozornením zo zariadenia a odborným posúdením či rozhodnutím veterinárneho lekára.

Posolstvo aktivity

Technológie môžu človeku uľahčiť prácu, vykonať časť pracovnej úlohy alebo poskytnúť dôležité údaje. Človek však musí vedieť technológiu správne používať, rozumieť jej výstupom a vedieť podľa nich primerane konať.

Úloha 1 – Kto vykoná činnosť?**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____*Pri každej pracovnej činnosti označ jednu možnosť:**Č = človek, T = technológia, S = človek a technológia spolu, ? = potrebujem viac informácií.**Svoj**výber stručne zdôvodni.*

Pracovná činnosť	Č / T / S / ?	Prečo si sa tak rozhodol/a?
Presne viesť traktor po určenej trase na poli.		
Odmerať teplotu potraviny počas výroby.		
Posúdiť záber z dronu a rozhodnúť o ďalšom postupe pri poškodení lesa.		
Vyhodnotiť údaje z prístroja pri vyšetrení zvierat'a a rozhodnúť o ďalšom postupe.		

Úloha 2 – Človek a technológia v jednom povolání**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vyber si jedno povolanie a zapíš tri typické pracovné činnosti. Pri každej uveď, ako pri nej môže pomôcť technológia a čo musí vykonať, posúdiť, rozhodnúť alebo skontrolovať človek.

Vybrané povolanie:

Pracovná činnosť	Ako pri nej pomáha technológia?	Čo vykonáva, posudzuje, rozhoduje alebo kontroluje človek?

Úloha 3 – Čo som zistil/a?

Technológia môže v tomto povolání pomôcť pri:

Človek je stále dôležitý najmä pri:

ROZHODOVACÍ STROM MEDZI OBLASŤAMI

Cieľová skupina	Čas	Pomôcky	Forma práce
žiaci 7. – 9. ročníka ZŠ	45 minút	pracovné listy, pero, karty povolání zo štyroch oblastí	samostatne, vo dvojici, diskusia

Charakteristika

Aktivita pomáha žiakom premýšľať o tom, ktoré pracovné činnosti a prostredia ich priťahujú v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a veterinárstva. Prostredníctvom jednoduchého rozhodovacieho stromu si skúšajú pomenovať svoje preferencie a porovnať ich s konkrétnymi povolaniami.

Žiak môže sledovať jednu alebo viac vetiev, prípadne označiť „neviem“. Výsledok stromu nie je odporúčaním konkrétneho povolania alebo odboru, ale východiskom na ďalšie skúmanie.

Ciele aktivity

- pomenovať pracovné činnosti a prostredia, ktoré žiaka zaujímajú,
- porovnať štyri oblasti a všimnúť si ich spoločné znaky a vzájomné prepojenia,
- porovnať výsledok rozhodovacieho stromu s obsahom konkrétnych povolání,
- určiť si ďalší krok pri zisťovaní informácií o povolaniach a možnostiach vzdelávania.

Ako aktivitu realizovať

Úvod (5 minút)

Učiteľ vysvetlí, že rozhodovací strom pomáha žiakom premýšľať o tom, ktoré pracovné činnosti a prostredia ich zaujímajú. Pri jednotlivých otázkach môžu zvoliť jednu alebo viac možností, prípadne označiť „neviem“.

Výsledok stromu je iba orientačný. Neurčuje, aké povolanie alebo študijný odbor by si mal žiak vybrať, ale ukazuje oblasti, ktoré môže ďalej preskúmať.

Úloha 1 – Prejdi rozhodovacím stromom (15 minút)

Žiak začne pri prvej križovatke v úlohe 1. Podľa zvolenej možnosti pokračuje na označenú ďalšiu križovatku a zaznamenáva si svoju cestu aj oblasť, ku ktorej sa dostal.

Ak ho oslovujú obe možnosti, môže prejsť obe vetvy a uviesť viac ako jednu oblasť. Ak označí „neviem“, zapíše si, aká informácia alebo skúsenosť by mu pomohla rozhodnúť sa.

Úloha 2 – Porovnaj dve povolania (15 minút)

Dvojica si vyberie dve karty povolání – jednu z oblastí, ku ktorej ju priviedol rozhodovací strom, a jednu z inej oblasti, ktorá ju zaujíma. V úlohe 2 porovná typické pracovné činnosti, pracovné prostredie a ďalšie dôležité charakteristiky oboch povolání.

Ak strom neukázal jednoznačnú oblasť, dvojica si vyberie dve rôzne povolania, ktoré ju aspoň čiastočne zaujímajú. Učiteľ poskytne karty odborov alebo povolání so stručným opisom činností, pracovného prostredia a potrebných zručností. Chýbajúce informácie žiaci označia ako „nezistené“.

Úloha 3 – Môj ďalší krok (10 minút)

Žiak si vyberie jedno povolanie alebo oblasť, o ktorej sa chce dozvedieť viac. Zapíše si jednu otázku a konkrétny spôsob, ako môže odpoveď získať.

Pri záverečnej diskusii môže učiteľ využiť otázky:

- Prekvapil ťa výsledok rozhodovacieho stromu?
- Zaujalo ťa povolanie z inej oblasti, než ukázal strom?
- Čo ešte potrebuješ o vybranom povolaní alebo oblasti zistiť?

Odporúčanie pre učiteľa

Jednotlivé oblasti nevnímajte ako úplne oddelené. Práca so zvieratami sa napríklad môže spájať s poľnohospodárstvom aj veterinárstvom a technológie sa využívajú vo všetkých štyroch oblastiach.

Pri práci sa sústreďte najmä na dôvody, ktoré žiak uvádza, a na informácie, ktoré si ešte potrebuje doplniť. Aj výsledok, že žiaka momentálne neoslovuje žiadna zo štyroch oblastí, je prijateľný a môže byť podnetom na ďalšie sebapoznávanie.

Posolstvo aktivity

Rozhodovací strom mi môže pomôcť pomenovať, ktoré pracovné činnosti a oblasti ma zaujímajú. O ďalšom vzdelávaní a povolaní sa však rozhodujem až na základe konkrétnych informácií o povolaniach, pracovnom prostredí a vlastných skúseností.

Úloha 1 – Prejdi rozhodovacím stromom**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Začni pri križovatke 1. Vyber možnosť, ktorá ťa vystihuje viac, a pokračuj podľa šípky. Ak váhaš medzi dvoma možnosťami, môžeš označiť obe. Ak si nevieš vybrať, zapíš „neviem“.

Výsledok je iba orientačný – neurčuje, aké povolanie alebo študijný odbor je pre teba vhodný.

Križovatka	Čo si vyberám?	Kam pokračujem?
1 Čo ma pri práci viac priťahuje?	A živé organizmy a prírodné prostredie B suroviny, výrobky a technológie	A → 2A B → 2B
2A Čo ma priťahuje viac?	A rastliny, pôda a krajina B zvieratá	A → 3A B → 3B
3A Kde by som radšej pracoval/a?	A pri pestovaní, práci s pôdou, záhradou alebo úrodou B v lese pri práci s drevinami a dlhodobej starostlivosti o les	A → poľnohospodárstvo B → lesníctvo
3B Čo ma pri práci so zvieratami zaujíma viac?	A chov, výživa a každodenná starostlivosť B zdravie, prevencia a vyšetrenie	A → poľnohospodárstvo B → veterinárstvo
2B Čomu by som sa chcel/a venovať viac?	A výrobe alebo kontrole potravín B práci so strojmi, technológiami a údajmi	A → potravinárstvo B → 3C
3C V ktorej oblasti by som chcel/a využívať technológie?	A na farme alebo poli B pri výrobe potravín C v lese D pri starostlivosti o zdravie zvierat	A → poľnohospodárstvo B → potravinárstvo C → lesníctvo D → veterinárstvo

Moja cesta: 1 → _____ → _____ → _____

Moja ďalšia cesta (ak som zvolil/a dve vetvy):

1 → _____ → _____ → _____

Oblasť alebo oblasti, ktoré chcem preskúmať bližšie:

Pri ktorej otázke som váhal/a alebo potrebujem viac informácií?

Úloha 2 – Porovnaj dve povolania**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Pomocou kariet porovnaj dve povolania – jedno z oblasti, ku ktorej ťa priviedol rozhodovací strom, a jedno z inej oblasti, ktorá ťa zaujíma. Ak strom neukázal jednoznačnú oblasť, vyber si dve rôzne povolania, ktoré ťa aspoň trochu zaujímajú. Ak niektorú informáciu v karte nenájdeš, označ ju ako „nezistené“.

Čo porovnávam	Povolanie 1	Povolanie 2
Názov povolania a oblasť		
Čo človek v tomto povolaní robí?		
V akom prostredí pracuje?		
Čo ma na tomto povolaní zaujíma?		
Čo o tomto povolaní ešte neviem?		

Úloha 3 – Môj ďalší krok**Meno a priezvisko:** _____**Trieda:** _____

Vychádzaj z výsledku rozhodovacieho stromu a z povolaní, ktoré si porovnával/a v predchádzajúcej úlohe. Vyber si jednu oblasť alebo povolanie, o ktorom sa chceš dozvedieť viac.

Zapíš, čo ťa na ňom zaujalo, čo ešte potrebuješ zistiť a sformuluj jednu konkrétnu otázku. Premysli si, kde alebo od koho môžeš získať spoľahlivú odpoveď, a naplánuj si svoj ďalší krok. Na záver stručne zhodnot' výsledok rozhodovacieho stromu a zamysli sa nad tým, či ťa zaujali aj ďalšie povolania alebo oblasti.

1. Oblasť alebo povolanie, ktoré chcem spoznať bližšie:

2. Čo ma na tejto oblasti alebo povolaní zaujalo?

3. Čo o nej alebo o ňom ešte potrebujem zistiť?

4. Moja konkrétna otázka:

5. Ako alebo kde môžem získať odpoveď?

Môžem napríklad využiť profesijnú kartu, overený internetový zdroj, rozhovor s pracovníkom, exkurziu, návštevu školy alebo deň otvorených dverí.

Úloha 3 – Môj ďalší krok – pokračovanie

Môj konkrétny ďalší krok:

Krátke zhodnotenie:

Výsledok rozhodovacieho stromu ma: ☐ neprekvapil ☐ prekvapil ☐ zatiaľ neviem posúdiť

1. Prečo?

2. Zaujalo ma aj povolanie z inej oblasti? Ak áno, ktoré a prečo?

3. Čo si chcem o svojich možnostiach zistiť ako ďalšie?

Použité zdroje

- CEDEFOP. (2023). *Growing green: How vocational education and training can drive the green transition in agri-food*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- CEDEFOP. (2026). *An EU reference framework for lifelong guidance: 18 guidelines for policy and systems development*. Cedefop Reference Series, No. 128. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- CEDEFOP. *Inventory of lifelong guidance systems and practices – Slovakia*. Európske centrum pre rozvoj odborného vzdelávania.
- CENTRUM KARIÉROVÉHO PORADENSTVÍ ZLÍNSKÉHO KRAJE. (2023). *Inspirace pro školní kariérové poradce – sborník pracovních listů, metodických postupů a aktivit pro práci s žáky ZŠ a SŠ*.
- EUROPEAN COMMISSION – PACT FOR SKILLS. *Agri-food – Skills Partnership for the Agri-food Ecosystem*.
- MŠVVaM SR. (2025). *Vyhláška Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky č. 217/2025 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania*.
- MŠVVaM SR. (2026). *Dodatok č. 1 k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre odborné vzdelávanie a prípravu pre skupinu študijných a učebných odborov 29 Potravinárstvo*. Schválený 5. júna 2026, účinnosť od 1. septembra 2026.
- OECD. *Career Readiness*. Medzinárodný projekt OECD zameraný na kariérovú pripravenosť mladých ľudí.
- OECD. (2025). *The State of Global Teenage Career Preparation*. Paris: OECD Publishing.
- ŠIOV. (2013). *Štátny vzdelávací program pre odborné vzdelávanie a prípravu, skupina študijných a učebných odborov 42, 45 Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II*. 3. revidované vydanie. Bratislava: Štátny inštitút odborného vzdelávania. Účinnosť od 1. septembra 2013, v znení neskorších dodatkov.
- ŠIOV. (2024). *Dodatok č. 5 k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre odborné vzdelávanie a prípravu pre skupinu študijných odborov 43 Veterinárske vedy*. Schválený Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR 18. júna 2024, účinnosť od 1. septembra 2024.
- ŠIOV. (2025). *Štátny vzdelávací program pre odborné vzdelávanie a prípravu pre skupinu študijných a učebných odborov 29 Potravinárstvo – všeobecná časť*. 4. revidované vydanie. Bratislava: Štátny inštitút odborného vzdelávania. Účinnosť od 1. septembra 2025.
- ŠIOV. (2025). *Štátny vzdelávací program pre skupinu odborov 29 Potravinárstvo – stredné odborné vzdelanie*. Bratislava: Štátny inštitút odborného vzdelávania. Účinnosť od 1. septembra 2025.
- ŠIOV. *Štátny vzdelávací program pre skupinu študijných odborov 43 Veterinárske vedy – úplné stredné odborné vzdelanie*. Aktuálne znenie zverejnené na webovom sídle Štátneho inštitútu odborného vzdelávania.
- UNIVERZITA VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE V KOŠICIACH. (2026). *Informácie k prijímaciemu konaniu – študijné programy*.

- VÚDPaP. (2023). *Obsahové štandardy odborných činností – kariérová výchova a kariérové poradenstvo*. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.
- VÚDPaP. (2023). *Sprievodca pre kariérového poradcu v centre poradenstva a prevencie*. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION. (2026). *One Health*. Aktualizované 8. mája 2026.